

รายงานการวิจัย ฉบับที่ 68

สภาวะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่สัมพันธ์กับภาวะเครียดในการเรียนของนิสิต

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ อัจฉรา สุขารมณ์
อาจารย์ ดร.พรรณี บุญประกอบ

ผู้ช่วยวิจัย

น.ส.วันเพ็ญ วรรณคำพงศา
น.ส.มะลิ วิมาไล

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2542

ISBN 974-597-061-1

รายงานการวิจัย ฉบับที่ 68

**สภาวะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ที่สัมพันธ์กับภาวะเครียดในการเรียนของนิสิต**

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ อัจฉรา สุขารมณ
อาจารย์ ดร.พรรณี บุญประกอบ

ผู้ช่วยวิจัย

น.ส.วันเพ็ญ วรรณศัพท์
น.ส.มะลิ วิมาไล

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2542

ISBN 974-597-061-1

คำนำ

รายงานการวิจัยฉบับที่ 68 เรื่องสถานะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่สัมพันธ์กับภาวะเครียดในการเรียนของนิสิตนี้ เป็นหนึ่งในโครงการการศึกษาเกี่ยวกับด้านต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย และได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณเงินรายได้จากฝ่ายวิจัย ผลการวิจัยฉบับนี้ช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเกี่ยวข้องระหว่างการรับรู้สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยกับความเครียดของนิสิตซึ่งจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยในทางที่จะเป็นประโยชน์ต่อนิสิตโดยส่วนรวม สถาบันขอขอบคุณอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ คือ รศ.อังฉรา สุขารมณ์ ดร.พรรณี บุญประกอบ และนิสิตผู้ช่วยวิจัยซึ่งได้ทำงานหนักเพื่อให้งานนี้เสร็จสิ้นได้ภายในเวลาที่กำหนดและหวังว่าผลงานวิจัยจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของนิสิตต่อไป

(รองศาสตราจารย์ ดร.ผจงจิต อินทสุวรรณ)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

คุณูปการ

รายงานการวิจัยเรื่อง “สภาวะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่สัมพันธ์กับภาวะเครียดในการเรียนของนิสิต” ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย จากงบประมาณเงินรายได้ ประจำปี 2540 ผู้วิจัยขอขอบคุณ ฝ่ายวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้กรุณาให้ทุนอุดหนุนการวิจัยในครั้งนี้ด้วย

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณบดี หัวหน้าภาควิชา นิติระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษาทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามด้วยความเต็มใจอย่างยิ่ง และขอขอบคุณ ผู้ช่วยวิจัย 2 ท่าน ซึ่งเป็นนิสิตปริญญาเอก สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ น.ส.วันเพ็ญ วรวงศ์พงศา และ น.ส.มะลิ วิมาไล ที่ได้ช่วยทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ รัตนวิเศษ และอาจารย์ ดร.นพวรรณ โชติบัณฑิต ที่กรุณาตรวจแก้ไขบทความวิจัยให้อย่างดี ไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

อัจฉรา สุขารมณ

พรรณี บุญประกอบ

บทคัดย่อรายงานการวิจัย

เรื่อง

“สถานะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ที่สัมพันธ์กับภาวะเครียดในการเรียนของนิสิต”

คณะผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ อังฉรา สุขารมณ

อาจารย์ ดร.พรรณี บุญประกอบ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสถานะแวดล้อมด้านการเรียนการสอน ด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน ด้านการบริหาร และด้านอาคารสถานที่ กับภาวะเครียดในการเรียนของนิสิต ประการที่สอง เพื่อทำนายความแปรปรวนระหว่างสถานะแวดล้อมด้านการเรียนการสอน ด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน ด้านการบริหาร และด้านอาคารสถานที่ กับภาวะเครียดในการเรียนของนิสิต

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษาทุกหลักสูตร คณะและระดับชั้นปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2540 จำนวน 879 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถามวัดภาวะเครียดในการเรียนของนิสิต แบบสอบถามวัดสถานะแวดล้อมของมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ แบบสอบถามลักษณะทางชีวสังคม

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC โดยมีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือหาความสัมพันธ์ระหว่างสถานะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กับความเครียดของนิสิต โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) และหาอำนาจการทำนายความเครียดของนิสิตด้วยตัวแปรสถานะแวดล้อมด้านต่าง ๆ โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กับความเครียดในการเรียนของนิสิต พบว่า สถานะแวดล้อมด้านอาคารสถานที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับความเครียดของนิสิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 หมายถึง ถ้านิสิตมีการรับรู้เรื่องสถานะแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ที่มีความเหมาะสม มีความพอใจมาก ความเครียดในการเรียนของนิสิตก็จะม้น้อย ส่วนสถานะแวดล้อมด้านอื่น ๆ และสถานะแวดล้อมโดยรวม มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการเรียนของนิสิตอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2. การทำนายความเครียดในการเรียนของนิสิตด้วยตัวแปรสถานะแวดล้อมด้านต่าง ๆ พบว่า สถานะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ด้านอาคารสถานที่ด้านการบริหาร ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน และด้านการเรียนการสอน สามารถร่วมกันทำนาย ความเครียดของนิสิตได้ โดยมีอำนาจการทำนายร้อยละ 2.7 ซึ่งตัวแปรสำคัญที่ส่งผลในการทำนายความเครียดในการเรียนของนิสิต ได้แก่ ตัวแปรด้านอาคารสถานที่ด้านการบริหารและด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน โดยตัวแปรด้านอาคารสถานที่ที่มีอำนาจในการทำนายสูงสุด ร้อยละ 1.3

ABSTRACT

Srinakharinwirot University Environmental Situations Related to Students' Learning Stress Conditions

Researchers

Associate Professor Ashara Sucaromana

Dr.Panee Boonprakob

The research objectives were twofold : firstly, to study the relationship between the environmental factors (instruction, peer relationships, administration, and buildings and facilities on campus) and students' learning stress, the second objective was to predict the variances among the environmental factors-instruction, peer relationship, administration, buildings and facilities and students' learning stress.

The sample was taken from the whole undergraduate and graduate population (a total of 879 students) with representatives from each field, and each faculty of SWU, during the 1997 academic year. The sample was selected by using multistage random sampling. Research instruments were composed of two tests and one questionnaire namely the Students' learning Stress Test, the SWU Environment Situation Test, and the questionnaire on Biosocial Characteristics.

Data analysis was conducted by employing the SPSS/PC program. Statistical techniques adopted were Pearson's product moment correlation coefficient (used for analyzing the relationship between the SWU environmental situation and students' learning stress) and multiple regression analysis used for predicting students' learning stress via various kinds of environmental variables.

Research Conclusions :

1. It was found that the environmental situation of buildings and facilities were significantly negative in relation to students' stress at the .001 level. However, the other environmental situations and also the total situation related nonsignificantly to students' learning stress.

2. In predicting students' stress by using various SWU environmental situation variables, it was found that these variables (buildings and facilities administration, peer relationships, and instruction) could co-predict students' stress with a 2.7% power of prediction. The environmental situation variable of buildings and facilities showed the highest power of prediction of 1.3%. It was also found that the other three variables : buildings and facilities, administration, and peer relationships could have an effect on students' stress.

สารบัญ

คำนำ	หน้า
คณาธิการ	
บทคัดย่อรายงานการวิจัย	
Research Abstract	
สารบัญ	
บทที่ 1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์.....	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามปฏิบัติการ	4
ประโยชน์ของการวิจัย	5
สมมติฐานการวิจัย	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	34
ประชากร	34
กลุ่มตัวอย่าง.....	34
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	34
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	37
การวิเคราะห์ข้อมูล	38
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	39

บทที่

หน้า

บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... 45

บรรณานุกรม.....52

ภาคผนวก..... 58

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในปัจจุบันความเครียดเป็นปัญหาสุขภาพจิตที่สำคัญอันดับหนึ่ง ที่องค์การอนามัยโลกตระหนักถึงความสำคัญในการแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างรีบด่วน แม้กระทั่งสังคมไทยพบว่าคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาหรือกลุ่มคนทำงานทั่วไป มักจะพูดถึงความเครียดกันบ่อยมาก ซึ่งเป็นเรื่องที่กำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง เนื่องจากสภาพสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และปัญหาสุขภาพแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ที่นับวันจะเสื่อมโทรมลงทุกขณะจากผลการกระทบการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตลอดจนสถานะเศรษฐกิจตกต่ำ พร้อมกับค่าเงินบาทลอยตัวอยู่ในขณะนี้ ทำให้การดำเนินชีวิตของประชาชนต้องปรับตัวมากขึ้น ดังการศึกษาของเบิร์ด พบว่าคนในเอเชียมีความเครียดเพิ่มขึ้น ประเทศเวียดนามเครียดอันดับ 1 และประเทศไทยมีความเครียดอันดับที่ 3 ประเทศอินเดียเครียดน้อยที่สุด ความระส่ำระสายเกิดขึ้นในทุกวงการ แม้กระทั่งวงการศึกษា สิ่งต่าง ๆ ได้ซึมเร้าเข้ามาในวิถีชีวิตของคนไทย โดยที่บางรายก่อให้เกิดความเครียดอย่างรุนแรงจนถึงกับฆ่าตัวตายเป็นจำนวนมาก จากรายงานขององค์การอนามัยโลก แต่ละปีทั่วโลกมีคนฆ่าตัวตายเป็นผลสำเร็จประมาณ 5 แสนคน ประเทศที่มีอัตราการฆ่าตัวตายมากที่สุด คือ ฮังการี 39 คนต่อประชากรหนึ่งแสนคนต่อปี สำหรับประเทศไทยอยู่ในอันดับ 26 อัตรา 6 คนต่อแสนคนต่อปี นับว่าเป็นอันดับ 4 ในเอเชีย รองจาก ศรีลังกา ญี่ปุ่น และ สิงคโปร์ การฆ่าตัวตายในประเทศเอเชีย มีอัตราเพิ่มสูงที่สุดในโลก สำหรับประเทศไทยมีคนฆ่าตัวตาย เฉลี่ย 1 คน ต่อวัน พบได้ทุกวัย อายุต่ำสุดในเด็ก 6 ขวบ และพบมากที่สุดในช่วงอายุ 15 - 35 ปี สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาสุขภาพจิต 90% ประเทศไทยเริ่มคล้ายคลึงกับ ญี่ปุ่นที่มีการกระโดดตึกฆ่าตัวตายเด็กวัยรุ่นและนักเรียนญี่ปุ่นมักฆ่าตัวตาย เพราะถูกรังแกจากเพื่อน นักเรียนถูกข่มขู่ ซึ่งในประเทศไทยน่าเป็นห่วงเป็นอย่างมากว่ามี

สถานการณ์ใกล้เคียงกัน (มติชน. 7 พ.ย. 2539 : 4) ดังจะเห็นได้จากกรณีนิสิต คณะวิศวกรรมศาสตร์ ปี 2 มหาวิทยาลัยมีชื่อแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ถูกอาจารย์คุมสอบจับทุจริตในการสอบปลายภาค เกิดภาวะกดดันอย่างรุนแรง เกิดความเครียด จึงกระโดดลงมาจากตึกสูง 8 ชั้น เสียชีวิตอย่างน่าอนาถใจ (มติชน. 7 ต.ค. 2540 : 3)

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันทางวิชาการชั้นสูงของสังคม ที่มีจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์และรณรงค์สร้างความก้าวหน้า ตลอดจนสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการ ภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัย คือ การสอน การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคม และ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการพัฒนาบุคลิกขณะทุกด้านให้แก่นักศึกษาอย่างมีคุณภาพได้ เมื่อสถาบันอุดมศึกษาได้จัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้ส่งเสริมให้บัณฑิตพัฒนาศักยภาพทางบุคลิกภาพ สติปัญญา ตลอดจนการรู้จักแก้ปัญหาอย่างเฉลียวฉลาด ดังการศึกษาของซัทเทอร์รี และคอนเนลลี (Sutterly and Connelly. 1973 : 157 - 173) พบว่า สภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษามีความสัมพันธ์กับผลการเรียนของนิสิตว่าสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของมนุษย์เป็นอย่างมาก รวมทั้งเป็นตัวกล่อมเกล่าบุคลิกลักษณะ และมีอิทธิพลเหนือบุคลิกภาพของนิสิต ดังนั้นสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยนับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนานิสิตให้มีคุณภาพ (Astia. 1968 : 3)

สภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย หมายถึงรวมถึง ลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการบริหาร บรรยากาศในการเรียนการสอน ความสัมพันธ์กับเพื่อนนิสิต และปริมาณด้านอาคารสถานที่ (อรรถพร คุณพันธ์. 2521 : 1) เพส และสเติร์น (Pace and Stern. 1965 49) ได้ชี้ให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยเป็นสิ่งบังคับให้ทุกคนในมหาวิทยาลัยกระทำตามกฎเกณฑ์ ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งสภาพแวดล้อมเหล่านี้ จะเสริมแรงให้นิสิตเกิดความต้องการที่จะสร้างบุคลิกภาพได้ สภาพแวดล้อมดังกล่าวทำให้นิสิตเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น การแข่งขันทางวิชาการ การแสดงความก้าวร้าวทางวิชาการและความวิตกกังวลต่อการเรียน (วิจิตร สินสิริ. 2521 : ไม่มีเลขหน้า) คาสล์ (Kasl) (1983) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล และ แมคคานิค (Machanic) (อ้างใน กานดา พุ่มพวง. 2540 : 102) ศึกษา นักศึกษาที่กำลังเตรียมตัวสอบ พบว่า เมื่อต้องเผชิญกับความเครียดในการสอบ นักศึกษาจะมี

รายงานในเรื่องของการเจ็บป่วยทางกาย เช่น วิตกกังวล ปวดท้อง หอบหืด ตมพิษ ภูมิแพ้ต่าง ๆ ซึ่งความเครียดอาจมาจากสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเวลานาน ๆ เรือร้างหรือสถานการณ์ที่มีลักษณะซ้ำ ๆ รวมทั้งเหตุการณ์เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันต่าง ๆ เหตุการณ์เหล่านี้มีผลทำให้เกิดความรำคาญ หงุดหงิด คับข้องใจ และมักจะผสมผสาน กลายเป็นเหตุการณ์ที่มีผลต่อสุขภาพ กาย และจิตมากเสียยิ่งกว่า วิกฤติการณ์ที่สำคัญ ๆ ในชีวิต

ดังนั้นคณะผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหาดังกล่าว จึงศึกษาวิจัยสภาวะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่สัมพันธ์กับภาวะเครียดในการเรียนของนิสิต โดยมุ่ง พิจารณาในประเด็นของสภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน ด้านบริหาร ด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน และด้านอาคารสถานที่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาวะแวดล้อมด้านการเรียนการสอน ด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน ด้านการบริหาร และด้านอาคารสถานที่ กับความเครียดในการเรียนของนิสิต
2. เพื่อทำนายความแปรปรวนระหว่างปัจจัยสภาวะแวดล้อมด้านการเรียนการสอน ด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน ด้านการบริหาร และด้านอาคารสถานที่ กับความเครียดในการเรียนของนิสิต

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษารั้ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขอบเขตการศึกษาดังนี้ คือ

1. ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษากับนิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทุกชั้นปี ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 8,231 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนิสิตระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งกำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคปกติ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) จำนวน 879 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ด้านการเรียนการสอน ด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน ด้านการบริหาร และด้านอาคารสถานที่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเครียดในการเรียนของนิสิต

นิยามปฏิบัติการ

สภาวะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน ด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน ด้านการบริหาร และด้านอาคารสถานที่

สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน หมายถึง การรับรู้ของนิสิตถึงลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน โดยพิจารณาจากความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาที่เปิดสอน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน อุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน กิจกรรมและวิธีสอนของอาจารย์ที่มีผลต่อบรรยากาศการเรียนการสอน ลักษณะแบบวัดนี้เป็นแบบมาตรวัดประเมินค่า 5 หน่วย จาก “มากที่สุด” จนถึง “น้อยที่สุด” มีข้อคำถาม 21 ข้อ ผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่รับรู้สภาพแวดล้อมด้านการเรียนดี มีความเหมาะสม มีความพอใจในสภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอนสูง

สภาพแวดล้อมด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน หมายถึง การรับรู้ของนิสิต ถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างนิสิต สภาพการร่วมกลุ่ม ความสามัคคี และความขัดแย้ง ตลอดจนการใช้เวลาว่างของนิสิต ลักษณะแบบวัดนี้เป็นแบบมาตรวัด

ประเมินค่า 5 หน่วย จาก “มากที่สุด” จนถึง “น้อยที่สุด” มีข้อคำถาม 14 ข้อ ผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่รับรู้ว่าคุณภาพแวดล้อมด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนดี มีความเหมาะสม มีความพอใจในสภาพแวดล้อมด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนสูง

สภาพแวดล้อมด้านการบริหาร หมายถึง การรับรู้ของนิสิตเกี่ยวกับลักษณะการปฏิบัติของผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่ส่งผลต่อการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยได้อย่างเหมาะสม และอำนวยความสะดวกแก่นิสิต ลักษณะแบบวัดนี้เป็นแบบมาตราวัดประเมินค่า 5 หน่วย จาก “มากที่สุด” จนถึง “น้อยที่สุด” มีข้อคำถาม 11 ข้อ ผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่รับรู้ว่าคุณภาพแวดล้อมด้านการบริหารดี มีความเหมาะสม มีความพอใจในสภาพแวดล้อมด้านการบริหารสูง

สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ หมายถึง การรับรู้ของนิสิตถึงลักษณะทางกายภาพภายในมหาวิทยาลัย ได้แก่ อาคารเรียน อาคารต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย พิจารณาจากความพอเพียง และความเหมาะสมของห้องเรียน สนามกีฬา เครื่องอุปโภคบริโภค รวมทั้งการสุขาภิบาล การตกแต่งอาคารสถานที่ที่ปรากฏอยู่ในมหาวิทยาลัย ลักษณะแบบวัดนี้เป็นแบบมาตราวัดประเมินค่า 5 หน่วย จาก “มากที่สุด” จนถึง “น้อยที่สุด” มีข้อคำถาม 22 ข้อ ผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่รับรู้ว่าคุณภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ดี มีความเหมาะสม มีความพอใจในสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่สูง

ความเครียดในการเรียนของนิสิต หมายถึง การที่นิสิตมีความหนักใจเมื่อกำลังเผชิญกับปัญหาในการเรียน ไม่ว่าจะปัญหาในตนหรือนอกตน โดยการตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือตัวที่มากระตุ้น ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริง หรือคาดว่าจะเกิดขึ้น เป็นความรู้สึกไม่พอใจ ไม่สบายใจ เสมือนจิตใจถูกบีบบังคับให้ต้องเผชิญกับสิ่งเร้า ความรู้สึกดังกล่าวนี้ทำให้เกิดความแปรปรวนทั้งร่างกายหรือจิตใจ ลักษณะแบบวัดนี้เป็นแบบมาตราวัดประเมินค่า 5 หน่วย จาก “ไม่หนักใจ” ถึง “หนักใจ” จำนวน 30 ข้อ โดยผู้ที่มีคะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่มีภาวะเครียดในการเรียนสูง

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงสภาวะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่สัมพันธ์กับความเครียดในการเรียนของนิสิต ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงความเครียดในการเรียนของนิสิต
2. ผลจากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารการศึกษา และคณาจารย์ ในการช่วยแก้ไข ส่งเสริม และป้องกันการเกิดความเครียดในการเรียน เพื่อให้ นิสิตมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการพัฒนาที่เหมาะสม
3. ผลของการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้บริหารและคณาจารย์ ในการนำไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สมมติฐานการวิจัย

1. สภาวะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีความสัมพันธ์กับความเครียดในการเรียนของนิสิต
2. ตัวแปรสภาวะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสามารถอธิบายความแปรปรวนความเครียดในการเรียนของนิสิตได้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาความเครียดในการเรียนของนิสิตที่สัมพันธ์กับสภาวะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ความเครียด

ความหมายของความเครียด

ความเครียดเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตมนุษย์เสมอ ยากที่จะหลบไปพ้น เป็นการตอบสนองที่ไม่เฉพาะเจาะจงของร่างกายและจิตใจต่อสิ่งเร้าที่เกิดขึ้นแต่ละบุคคลจะแสดงปฏิกิริยาต่างกันในความเครียดเดียวกัน หรือในบุคคลเดียวกันอาจแสดงออกต่อความเครียดแตกต่างกันตามเหตุการณ์และเวลา ขึ้นอยู่กับการรับรู้และวิธีการที่แต่ละบุคคลเลือกใช้ (Selye. 1980 ; Lazarus. 1966) ซาราแซน และแมนเดอร์ (Sarasan & Mandler. 1952 : 166 - 173) พบว่า ความวิตกกังวลใจมีความสัมพันธ์เป็นเส้นโค้งกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั่นคือบุคคลที่มีความกังวลใจสูง หรือต่ำ จะมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนต่ำ ส่วนบุคคลที่มีความกังวลใจปานกลาง จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีที่สุด

ความเครียด (Stress) ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับเวปสเตอร์ มาจากศัพท์ภาษาละตินว่า "strietus หรือ strict" มีความหมายว่าแรงดัน หรือกดดันที่มีต่อร่างกาย และแนวโน้มที่จะทำให้เกิดความผิดปกติของร่างกาย (Webster. 1976 : 1801)

ความเครียด เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม โดยความเครียดเกิดจากการเข้ากันไม่ได้ระหว่างความต้องการของบุคคลกับความต้องการของสภาพแวดล้อม (Zimring. 1981 : 145)

กองสุขภาพจิต (2526) ให้ความหมายว่า ความเครียดเป็นความกระวนกระวายใจ เนื่องมาจากสถานการณ์อันไม่พึงพอใจเกิดขึ้นเพราะความปรารถนาไม่ได้รับการตอบสนองตามเป้าหมายที่ต้องการ

ชูทิศย์ ปานปรีชา (2528) กล่าวถึงความเครียดว่า เป็นปฏิกิริยาทางจิตใจที่กำลังเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะปัญหาในตัวคนหรือนอกตัวคน โดยการตอบสนองต่อสิ่งเร้า หรือสิ่งที่มากระตุ้น ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงหรือคาดว่าจะเกิดขึ้น เป็นความรู้สึกไม่พอใจไม่สบายใจ เสมือนจิตใจถูกบีบบังคับให้ต้องเผชิญกับสิ่งเร้าความรู้สึกดังกล่าวนี้ทำให้เกิดความแปรปรวนทั้งร่างกายและจิตใจ

จากความหมายของความเครียดดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า ความเครียดหมายถึง ความรู้สึกของร่างกาย และจิตใจที่เกิดขึ้นจากการตอบสนองต่อความกดดันจากสิ่งแวดล้อม และไม่สามารถต่อสู้กับความกดดันนั้นได้ หากเกิดขึ้นกับบุคคลใดแล้ว จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ในด้านลบ และขัดขวางการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างเป็นปกติสุข

ดังนั้น ความเครียดในการเรียนของนิสิต หมายถึง ปฏิกิริยาทางจิตใจที่กำลังเผชิญกับปัญหาในการเรียน ไม่ว่าจะปัญหาในตนหรือสภาพแวดล้อม โดยการตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือตัวที่มากระตุ้น เป็นความรู้สึกไม่พอใจ ไม่สบายใจ เสมือนจิตใจถูกบีบบังคับให้ต้องเผชิญกับสิ่งเร้า ความรู้สึกดังกล่าวนี้ทำให้เกิดความแปรปรวนทั้งร่างกายหรือจิตใจ ซึ่งความเครียดของนิสิตเป็นอุปสรรคหรือข้อขัดข้องที่ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จ ในการเรียน เช่น เรียนหนังสือไม่รู้เรื่อง ไม่มีสมาธิในการเรียน รู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียน คะแนนบางวิชาไม่ดี ไม่มีเวลาอ่านหนังสือ และทำการบ้าน ไม่กล้าถามครูเมื่อไม่เข้าใจ ขาดคนแนะนำเอาใจใส่เรื่องการเรียนเมื่ออยู่บ้าน จดไม่ทันครูอธิบาย คิดเรื่องอื่นขณะครูสอนและไม่มั่นใจในการตอบคำถามครู เป็นต้น

กลไกการเกิดความเครียด

ตัวเร่งความเครียดต่าง ๆ จะมีผลต่ออารมณ์ ถ้ามีความตกใจหรือมีความโกรธ จะมีการทำงานร่วมกันระหว่างระบบประสาทและระบบต่อมไร้ท่อ โดยจะมีเซลล์ประสาทรับกระแสความรู้สึกส่งไปยังสมองส่วน ไฮโปทาลามัส (Hypothalamus) ทำให้มีการหลั่ง คอร์ติโคโทรฟิน รีเลนซิง ฮอร์โมน (Corticotropin Releasing Hormone) หรือ CRH ผ่านเข้าไปในเส้นเลือด ซึ่งมีผลต่อต่อมใต้สมอง (Pituitary) ทำให้มีการหลั่ง แอดรีโน คอร์ติโคโทรฟิก ฮอร์โมน (Adreno Corticotrophic Hormone) หรือ ACTH ซึ่งควบคุมการทำงานของต่อม แอดรีนัล คอร์เทค (Adrenal Cortex) เป็นผลทำให้มีการสลายคาร์โบไฮเดรต และเพิ่มน้ำตาลในเลือด เม็ดเลือดแดงถูกสร้างเพิ่มขึ้นมากยิ่งขึ้นเป็นจำนวนมาก และความเครียดที่เกิดขึ้นเมื่ออยู่ในภาวะฉุกเฉินระบบประสาทส่วนที่เรียกว่า ซิมพาเทติก (Sympathetic) จะกระตุ้นให้ต่อม แอดรีนัล เมดูลา (Adrenal-Medula) หลั่ง แอดรีนัล ฮอร์โมน (Adrenal Hormone) ออกมามากกว่าปกติ ฮอร์โมนชนิดนี้จะมีการหลั่งออกมามาก ในขณะที่ร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาในระบบอื่น ๆ ทั้งที่เกี่ยวกับระบบย่อยอาหาร การเผาผลาญอาหาร รวมทั้งการอุดตันในเส้นเลือด

ประเภทของความเครียด

นฤมล กิตตะรานนท์ ได้แบ่งความเครียดออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความเครียดที่มีได้เกิดจากงาน (Non-Job Stress) เป็นความเครียดในชีวิตประจำวันของคนเรา เช่น พี่น้องทะเลาะกัน หรือภาวะเจ็บป่วยของบุคคลในครอบครัว เป็นต้น
2. ความเครียดที่เกิดจากงาน (Job Stress) เป็นความเครียดที่บุคคลได้รับจากการทำงานหน้าที่ต่าง ๆ เช่น ปัญหาที่พบในที่ทำงาน การแข่งขันชิงดีชิงเด่นกัน ปัญหาในการเรียน เป็นต้น

ระดับความเครียด

ความเครียดที่เกิดขึ้นในบุคคลแต่ละคนนั้น แม้จะมีสาเหตุเดียวกันก็ตาม แต่อาจมีความรุนแรงไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมในขณะนั้น แจนิส (Janis, 1952 : 13) ได้แบ่งความเครียดเป็น 3 ระดับ คือ

1. ความเครียดในระดับต่ำ (Mild Stress) เป็นความเครียดที่เกิดขึ้น และหมดไปในระยะเวลาอันสั้นเพียงนาทีหรือชั่วโมงเท่านั้น เกี่ยวข้องอยู่กับสาเหตุหรือสถานการณ์เพียงเล็กน้อยในชีวิตประจำวัน เช่น การเดินทางไปเรียนหนังสือหรือการพลาดเวลานัดหมาย

2. ความเครียดระดับปานกลาง (Moderate Stress) ความเครียดระดับนี้รุนแรงกว่าระดับแรก อาจเป็นอยู่นานหลายชั่วโมงหรือเป็นวัน เช่น การเจ็บป่วยที่ไม่รุนแรง การเรียนมากเกินไป การขัดแย้งระหว่างผู้ร่วมงาน ฯลฯ

3. ความเครียดระดับสูง (Severe Stress) ความเครียดระดับนี้รุนแรงมาก มีอาการอยู่นานเป็นสัปดาห์ หรืออาจเป็นเดือนปี เกิดจากสาเหตุรุนแรงหรือหลายสาเหตุ เช่น การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ความเจ็บป่วยที่รุนแรง การสูญเสียอวัยวะของร่างกายที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต

สาเหตุที่ทำให้เกิดความเครียด

สาเหตุของความเครียด แบ่งเป็นข้อใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. สาเหตุภายใน

1.1 สาเหตุทางร่างกาย ได้แก่ ความเหนื่อยล้าทางร่างกาย ร่างกายได้รับการพักผ่อนไม่เพียงพอ รับประทานอาหารไม่เพียงพอไม่ถูกสุขลักษณะ ความเจ็บป่วยของร่างกาย ภาวะติดสุราและยาเสพติด ภาวะบางอย่างของร่างกายที่ทำให้ร่างกายเกิด

ความเครียด ย่อมจะส่งผลให้จิตใจเครียดไปด้วย เนื่องจากกายและจิตใจเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้

1.2 สาเหตุทางจิตใจ ได้แก่ อารมณ์ไม่ดีทุกชนิด ความวิตกกังวล ความโกรธ ความเศร้า ถิ่นหวัง ความรู้สึกสูญเสีย ความรู้สึกผิดกลัวคนอื่นรู้ ความคับข้องใจ เอาจริงเอาจังในชีวิต เป็นคนใจร้อน รุนแรง ก้าวร้าว ควบคุมอารมณ์ไม่อยู่ และคนที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง มองอนาคตด้วยความหวาดหวั่นอยู่เสมอ

2. สาเหตุภายนอก

สาเหตุภายนอก หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ นอกตัวคนที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดความเครียด ได้แก่ การสูญเสียสิ่งที่รัก การเปลี่ยนแปลงในชีวิต การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม ภัยอันตรายต่าง ๆ การทำงานหนักมีงานที่ต้องรับผิดชอบมาก งานหลายหน้าที่ ซิงคิงคั่นกัน ทำงานที่ต้องรับผิดชอบในระดับสูง ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ยากจน เป็นหนี้สิน ทำให้การเจริญเติบโตไม่สมบูรณ์ ขาดอาหาร เรียนไม่ได้เต็มที่ มีความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม สภาพของสังคม เมืองที่มีการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น จราจรติดขัด ขาดอากาศบริสุทธิ์หายใจ สภาพดังกล่าวทำให้เกิดความเครียดได้

ผลของความเครียด

คนเรานทนความเครียดได้ระดับหนึ่งถ้ามีความเครียดมากและเป็นอยู่นาน จะเกิดผลต่อสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต และการดำเนินชีวิตดังนี้

1. ผลเสียต่อสุขภาพกาย ได้แก่ ร่างกายอ่อนแอเสมือนทำงานหนัก ปวดศีรษะ อาจปวดทั้งสองข้างหรือปวดข้างเดียว ความดันโลหิตสูง หลอดเลือดที่หัวใจตีบตัน ทำให้กล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือด เป็นแผลในกระเพาะและลำไส้ส่วนต้น ท้องอืด อาหารไม่ย่อย หอบหืด หมดความรู้สึกทางเพศ และอวัยวะเพศใช้การไม่ได้ มีสิ่วขึ้นมาก ผมหงอกเร็วและผมร่วงมากขึ้น ร่างกายใช้คาร์โบไฮเดรต วิตามินและแร่ธาตุเพิ่มขึ้น ต่อมหวมกไตได้ผลิตฮอร์โมนอะคริพาลิน และคอร์ติโซลเพิ่มมากขึ้น ทำให้มี

อาการใจเต้น ซึ่พจรเต้นเร็ว เม็ดเลือดตกตะกอนเกาะตามผนังหลอดเลือด แยกเร็ว แยกก่อนวัย อายุสั้น ฯลฯ

2. ผลเสียต่อสุขภาพจิตและการดำเนินชีวิต ได้แก่ ทำให้ชีวิตไม่มีความสุข นอนไม่หลับ เป็นโรคจิต โรคประสาท เกิดความกลัวสุดขีด และหมดอาลัยตายอยาก ทำให้หัวใจหยุดเต้นเสียชีวิตทันที ติดสุราและยาเสพติด เกิดอุบัติเหตุได้บ่อย ฆ่าตัวตายฆ่าผู้อื่น ครอบครัวยังไม่มีความสุข เกิดการหย่าร้าง สูบบุหรี่จัด กินเก่งจนน้ำหนักตัวเพิ่ม ติดการพนันและใช้เงินเกินตัว

3. ผลต่อพฤติกรรม โดยทั่วไปแล้ว เมื่อบุคคลประสบปัญหาที่ทำให้เกิดความเครียด และฟุ้งซ่าน ย่อมจะมีอาการที่แสดงออกของพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การก้าวร้าว ซึ่งจะแสดงออกทางกาย หน้าแดง ตาเหลือง กัดกราม มือเท้าสั่น การแสดงออกทางวาจา ว่ากล่าวดูค่า พุดคำหยาบ และการแสดงออกทางจิตใจ เป็นต้น และการทอดอัย ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญของมนุษย์ หากบุคคลประสบกับปัญหาที่ทำให้เกิดความเครียดนี้ ทั้งยังไม่สามารถแก้ไขปัญหานั้น ๆ ให้ได้รับผลเป็นที่พอใจได้แล้ว ระดับความเครียดจะเพิ่มขึ้น และหากเกิดขึ้นเป็นระยะเวลานาน อาจทำให้เกิดความสิ้นหวัง ท้อแท้ หมดกำลังใจ ส่งผลกระทบต่อการศึกษาของบุคคล โดยที่ทำให้บุคคลปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพ ผลผลิตหรือผลงานน้อย มีการขาดงานหรือโยกย้ายงาน สำหรับนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยก็เช่นเดียวกัน นักศึกษาอยู่ในวัยหนุ่มสาว ซึ่งกำลังจะเริ่มเป็นวัยผู้ใหญ่ต่อไป (Young Adulthood) จะมีการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย ซึ่งเป็นไปตามพัฒนาการ ในบางคนอาจก่อให้เกิดความเครียดได้ ดังที่ เบค และศรีวาสตา (Beck and Srivastava. 1991 : 127 - 132) ได้ศึกษาเกี่ยวกับระดับการรับรู้และสิ่งทีก่อให้เกิดความเครียดในนักศึกษาพยาบาลพบว่านักศึกษาพยาบาลเป็นกลุ่มที่มีความเครียดสูงและเสี่ยงต่อการเกิดอาการทางจิตเวชมากกว่าประชากรกลุ่มอื่น และพบว่าสิ่งทีทำให้เกิดความเครียดในนักศึกษาพยาบาล เรียงตามลำดับคือ ชั่วโมงการเรียนที่ยาวนาน การสอบและคะแนนสอบ การไม่มีเวลาว่าง ปัญหาการเงิน ระบบการเรียน การมีความรับผิดชอบมากเกินไป บรรยากาศในการฝึกปฏิบัติงาน ลักษณะส่วนตัว และ ความรับผิดชอบในการดูแลผู้ป่วย สอดคล้องกับวัลภา ดันติสุนทร (2532 : 131-137) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับความเครียดและระหว่าง ความเครียดกับผล

สัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่านักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีความเครียดในระดับปานกลาง และปัญหาที่ก่อให้เกิดความเครียดในนักศึกษา ได้แก่ สภาพการเรียนการสอน และสัมพันธภาพระหว่างบุคคล โดยพบว่านักศึกษาที่มีการรับรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ และสัมพันธภาพระหว่างนักศึกษากับผู้ร่วมงานในทางบวกจะมีความเครียดต่ำ เช่นเดียวกับที่ สุวรรณฯ ศุภรัตน์ ภิญโญ (2532 : 91 - 101) ศึกษาปัญหาจิตเวชของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่าอาการทางจิตเวชที่นักศึกษามาพบจิตแพทย์มากที่สุดคือ วิตกกังวล (Anxiety) คิดเป็นร้อยละ 41.01 รองลงมาคือ ความซึมเศร้า (Depression) คิดเป็นร้อยละ 20.79 อันดับ 3 คือ ปัญหาการเรียนคิดเป็นร้อยละ 14.04 เมื่อดูผลการเรียนพบว่า นักศึกษาที่มีความเจ็บป่วยทางจิต ประสบความล้มเหลวในการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 33.17 และจำนวนนี้มีผู้ที่ต้องออกจากการศึกษาไปถึงร้อยละ 6.2 เมื่อศึกษาถึงสภาพครอบครัว พบว่านักศึกษาที่ป่วยทางจิตส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีปัญหาขาดความสุขคิดเป็นร้อยละ 64.7 เนื่องจากพ่อแม่ทะเลาะเบาะแว้ง ไม่ปรองดองหย่าร้างหรือแยกกันอยู่ ฐานะครอบครัวยากจน และจากการศึกษาความแปรปรวนทางจิตใจที่มีผลกระทบต่อการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย (จำลอง ดิษยวณิช และคณะ. 2522 : 35 - 48) นักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่าอาการที่เกิดจากจิตใจ มีความสัมพันธ์กับความเครียดทางการเรียน เช่น การดูหนังสือตอนใกล้สอบ เคร่งเครียดกับการเรียนมากเกินไป ร้อยละ 8.84 ของนักศึกษาเหล่านี้มีอาการวิตกกังวล กระวนกระวายใจ หวาดกลัว และมักมีอาการอย่างอื่นร่วมด้วย เช่น ใจสั่น มือสั่น เหงื่อออกมากบริเวณฝ่ามือ ปัสสาวะบ่อย ท้องเดิน และยังพบว่า ความแปรปรวนทางด้านจิตใจที่พบมากที่สุดคือ จิตสรีรพาธ ร้อยละ 42.18 ซึ่งมักจะเป็นอาการปวดศีรษะเนื่องจากความตึงเครียด ที่รองลงมาคือ โรคประสาท ร้อยละ 31.05 โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนิดวิตกกังวล ร้อยละ 8.84 มีปฏิกริยาการปรับตัว ร้อยละ 6.12 เป็นโรคจิต และร้อยละ 7.9 มีบุคลิกภาพแปรปรวน สาเหตุของความแปรปรวนทางจิตใจ ได้แก่ ความขัดแย้งทางจิตใจ ปัญหาการเป็นนักศึกษาใหม่ ปัญหาการศึกษาเล่าเรียน ปัญหาทางเพศ และปัญหาครอบครัว มักเกิดจากความไม่ลงรอยกันของพ่อแม่ ความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัวและการแข่งขันระหว่างพี่น้อง เช่นเดียวกับที่ ศรีธรรม ธนะภูมิ และ ฉวี สิงห์วิสัย (2522 : 11 - 21) ได้ทำการศึกษาปัญหาสุขภาพจิต

ของนักศึกษา ในปี 2518 และ 2519 พบว่า นักศึกษามีอาการของโรคประสาท ร้อยละ 39.28 ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และร้อยละ 57.14 ในมหาวิทยาลัยมหิดล สำหรับนักศึกษาที่มารับบริการทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นหนุ่มสาวที่มีสติปัญญาดี สามารถที่จะพูดแสดงออกถึงปัญหาของตน และปัญหานั้นเพิ่งเกิดขึ้นไม่นานนัก จึงสามารถที่จะให้การช่วยเหลือด้วยการแนะนำ หรือให้คำปรึกษาในระยะสั้น ๆ นอกจากนี้ยังพบว่า องค์ประกอบที่ทำให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตแก่นักศึกษาคือ

1. สภาพกดดันทางสังคม เช่น บรรยากาศในมหาวิทยาลัย ทำให้นักศึกษามีความลำบากในการปรับตัว
2. บุคลิกลักษณะของนักศึกษา
3. ระบบการศึกษา เช่น บางคนจะเน้นแต่ในแง่ของการให้วิชาความรู้มากกว่าจะคิดว่านักศึกษานั้นเป็นมนุษย์ที่มีความคิด ความรู้สึก บางคนไม่ยอมรับหรือทำความเข้าใจกับปัญหาทางด้านจิตใจเลย
4. ครอบครัวของนักศึกษา การเลี้ยงดู การให้ความรักของบิดามารดา
5. ปัญหาเศรษฐกิจ ขัดสนทางด้านค่าใช้จ่าย

กวี สุวรรณกิจ และอังฉรา จันไกรผล (2520 : 12 - 23) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การสำรวจปัญหาสุขภาพจิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่” กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างจำนวน 156 คน แบบสอบถามพัฒนามาจาก คอร์เนลล์ เมดดิคัล อินเด็กซ์ (Cornell Medical Index) ของมหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ และแบบสอบถามที่ใช้ในการสำรวจสุขภาพจิตที่ใช้ในสเตอร์ลิง สตัดดี (Striling Study) ของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาสุขภาพจิตเป็นเรื่องสำคัญของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ นักศึกษาที่มีสุขภาพจิตที่ดีมีร้อยละ 41.0 นักศึกษาที่มีปัญหาสุขภาพจิตเล็กน้อยมีร้อยละ 40.4 และนักศึกษามีสุขภาพจิตไม่ดีมีอยู่ร้อยละ 18.6 ระดับสุขภาพจิตนี้สัมพันธ์กับเพศและขณะที่ศึกษาอยู่ 2) นักศึกษามีความจำเป็นต้องรับบริการทางจิตเวชถึงร้อยละ 44.2 3) การวินิจฉัยโรคคร่าว ๆ จากแบบสอบถามพบว่า มีนักศึกษาที่มีโรคทางจิตเวชอยู่ร้อยละ 31.8 จำแนกออกเป็นบุคลิกภาพแปรปรวนร้อยละ 7.7 โรคจิตชนิดก้ำกึ่ง ร้อยละ 3.2 โรคประสาท ร้อยละ 17.4 และจิตสรีระแปรปรวน ร้อยละ 3.2 4) อาการไซโคโซมาติก

(Psychosomatic) พบมากระหว่างร้อยละ 44.9 - 75.6 ของนักศึกษา พบว่ามีอาการใจสั่น หัวใจเต้นแรง เหงื่อออกตามมือและเท้า ปวดศีรษะ นอนไม่หลับ เบื่ออาหาร มือสั่น ท้องอืด ปวดท้อง ซึ่งหญิงและชายมีอาการเหล่านี้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ยกเว้น อาการเบื่ออาหารและมือสั่น ส่วนอาการท้องผูก ปัสสาวะบ่อยและคันตามตัวพบได้น้อย 5) การกลัวใจเป็นปัญหาสำคัญของนักศึกษา และมีผลต่อสุขภาพจิตของนักศึกษาด้วย

จะเห็นได้ว่า นิสิต นักศึกษาที่มีความเครียดสูง จะมีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหา ด้านสุขภาพจิตได้ง่าย สาเหตุของความเครียดจากการศึกษา ดังกล่าวพบว่ามีสาเหตุจาก ภายในตนเอง และสาเหตุจากภายนอก โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา นับว่ามี ส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนิสิตนักศึกษา

สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของ ประชาชน มหาวิทยาลัยเป็นศูนย์รวมของบุคลากรที่มีความรู้ ประสบการณ์ และมีความ เชี่ยวชาญเฉพาะทาง อีกทั้งยังเป็นศูนย์รวมของปัจจัยทางการศึกษาที่สมบูรณ์ และมีเป้าหมายของการดำเนินการที่ชัดเจน กล่าวคือ มีหน้าที่ผลิตกำลังคนที่มีความรู้ความสามารถระดับสูงออกไปพัฒนาประเทศ และให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยที่เข้าใจกันโดยทั่วไปก็คือ การสอน การวิจัย การให้บริการแก่ สังคม และการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมของชาติ

งานหลักของมหาวิทยาลัยก็คือ งานวิชาการ มหาวิทยาลัยจะต้องมุ่งสร้างเสริม ความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง สร้างความเป็นเลิศทางวิชาการให้เกิดขึ้น โดยอาศัย การวิจัยค้นคว้า การพัฒนาวิชาการให้ก้าวหน้าทันสมัย และการพัฒนาบุคลากรใน มหาวิทยาลัยให้มีคุณภาพ สามารถประสิทธิ์ประสาทความรู้และสามารถสร้างบรรยากาศ การเรียนการสอนที่เกื้อกูลต่อความงอกงามทางสติปัญญาของนิสิต

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้เจริญเติบโตมาจากโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ประสานมิตร ตั้งแต่ พ.ศ. 2492 ทำหน้าที่ผลิตครูประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ต่อมา ในปี พ.ศ. 2496 ได้ปรับปรุงและยกวิทยฐานะของโรงเรียนเป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษา โดยจัดการศึกษาชั้นปริญญาในวิชาการศึกษาเทียบเท่ามาตรฐานต่างประเทศ ในช่วงที่เป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษา มีการคัดเลือกนิสิตเป็น 2 ระบบ คือ ระบบข้าราชการลา มาศึกษาต่อ และประเภทนิสิตทั่วไป นอกจากนี้ยังมีระบบเปิดให้บุคคลภายนอกเข้าศึกษา ภาคค่ำ ระบบการคัดเลือก และระบบการเรียนการสอนเป็นไปโดยยึดมาตรฐานเป็น สำคัญ ในปี พ.ศ. 2499 ก็เริ่มมีการเปิดสอนระดับปริญญาโท สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ โดยร่วมกับสถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก ต่อมาในปี พ.ศ. 2504 จึง เปิดสอนหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต ลักษณะของนิสิตที่เข้าศึกษาก็มีลักษณะที่แตก ต่างไปจากเดิมบ้าง กล่าวคือมีอาวูโสและประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น การจัดบรรยากาศ ทางวิชาการมีการปรับเปลี่ยน เพื่อให้รับกับการบริการนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มีการ ขยายอาคารสถานที่เพิ่มขึ้น มีการจัดหอสมุดกลางที่ให้บริการที่กว้างขวางขึ้น มีหน่วย งานใหม่เพิ่มขึ้นเพื่อทำหน้าที่ดูแลนิสิตและจัดกิจกรรมนิสิต

ต่อมาในปี พ.ศ. 2517 วิทยาลัยวิชาการศึกษาและวิทยาเขตต่าง ๆ ได้รับการยก ฐานะเป็นมหาวิทยาลัย ตามพระราชบัญญัติระเบียบมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2517 โดยได้รับพระราชทานชื่อว่า มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รูปแบบโครงสร้าง ของสถาบันจึงมีความแตกต่างและซับซ้อนขึ้นจากเดิม มีการสรรหามูลค่าการระดับต่าง ๆ เพิ่มขึ้น รูปแบบการบริหารองค์การก็ปรับเปลี่ยนไป การเรียนการสอนขยายสาขาวิชา และระดับการศึกษาอยู่ตลอดเวลา และมีการรับนิสิตขยายรูปแบบทั้งที่มาจากทบวง มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยจัดสอบเอง

หลักสูตรของมหาวิทยาลัยทั้งในระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษาวางไว้ โดยเจตจำนงที่จะให้ตอบสนองวัตถุประสงค์หลักของมหาวิทยาลัย คือ การประสิทธิ์ ประสาทความรู้ระดับสูงในสาขาวิชาต่าง ๆ ตามหลักสากล เพื่อเป็นคุณประโยชน์ต่อ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของชาติ ไม่ว่าจะเป็น สาขาวิชาการศึกษา ซึ่งมหาวิทยาลัยแห่งนี้มีความสันทัดและได้ชื่อว่าเป็นผู้นำตลอดมา ในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา หรือจะเป็นในสาขาวิชาการทางศาสตร์อื่น ๆ ที่กำลัง

พัฒนาเข้มแข็งขึ้นเป็นลำดับก็ตามที ตลอดจนมุ่งหมายที่จะส่งเสริมการวิจัย ค้นคว้า และการศึกษาหาความรู้ระดับบัณฑิตศึกษาอย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ เป็นมาตรฐานที่เชื่อถือได้ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนั้นทุกวิทยาเขตยังมุ่งที่จะให้บริการทางวิชาการ และทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นเอกลักษณ์ของ วิทยาเขตนั้นด้วย เพื่อให้สมกับมรดกนาม “ศรีนครินทรวิโรฒ” ที่ได้รับพระราชทานตาม ความหมายว่า มหาวิทยาลัยที่เจริญเป็นศรีสง่าแก่มหานคร

ความหมายของสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ อากาศ ฯลฯ และที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น อาคาร ถนน ฯลฯ ทั้งที่มองเห็นได้และไม่สามารถมองเห็นได้ เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ฯลฯ เลวิน (Lewin, 1951) ได้เสนอว่าพฤติกรรม มนุษย์นั้นเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลภายในตัวบุคคลกับอิทธิพลภายนอกที่แต่ละบุคคลรับรู้ด้วย ที่มีความสัมพันธ์กันตามประสบการณ์ของบุคคล ดังนั้น สิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัยจึงมีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดพฤติกรรมของนักศึกษาใน มหาวิทยาลัยด้วย

ความหมายของสิ่งแวดล้อมมหาวิทยาลัย

สิ่งแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย มีความสำคัญต่อการพัฒนาทุกด้านของนักศึกษา การที่มหาวิทยาลัยสามารถจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ และ พัฒนาการของนักศึกษาได้นั้น นับเป็นการช่วยให้นักศึกษาเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีความรับผิดชอบ และเข้าใจถึงสภาพปัจจุบันของตนเองอย่างต้องแท้

เพสและสเตอร์น (Pace and Stern, 1965 : 49) ได้รวมทฤษฎีความต้องการและ ความกดดันจากสภาพแวดล้อมของ เมอร์เรย์ (Murray's Need-Press Theory) กับทฤษฎี

การประเมินบุคลิกภาพ และได้สรุปเป็นนิยามว่า สภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยเป็นความกดดัน หรือสิ่งที่มหาวิทยาลัยบังคับให้นักศึกษาต้องปฏิบัติ เช่น กฎระเบียบวินัย สิ่งเหล่านี้เป็นสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยที่เสริมแรงให้นักศึกษาเกิดความต้องการที่จะเสริมสร้างบุคลิกภาพของตนได้ ซึ่ง ชิคเกอร์ริง และแบลคเบอร์น (Chickering and Blackbern. 1970 : 7) กล่าวไว้ว่า สภาพแวดล้อมสถาบันอุดมศึกษา รวมถึงหลักสูตร การเรียนการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา กิจกรรมเสริมหลักสูตร แนวนโยบายของสถาบันการศึกษา และบรรยากาศทางวิชาการ ซึ่งครอบคลุมระบบการศึกษา ระบบการปกครอง และกิจกรรมต่าง ๆ ดังที่ แอสติน (Astin. 1972 : 49 - 56) กล่าวว่า หน้าที่สำคัญของมหาวิทยาลัย จะต้องพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ ที่จะเห็นได้จากที่นักศึกษา แสดงความคิดเห็นต่อสถาบันและชื่อเสียงของสถาบันนั้น ๆ และเห็นว่าสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยเป็นสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นให้สมาชิกแสดงพฤติกรรม กิจกรรมหรือลักษณะต่าง ๆ ออกมา แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน (Classroom Environment)
2. สภาพแวดล้อมด้านการบริหาร (Administrative Environment)
3. สภาพแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อน (Peer Environment)
4. สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ (Physical Environment)

อรรถพ คุณพันธ์ (2521 : 24) ได้ให้ความหมายสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยในประเทศไทยว่า หมายถึง การรับรู้และความประทับใจของนิสิตที่มีต่อลักษณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ได้แก่ ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย การบริหาร บรรยากาศในการเรียนการสอน พฤติกรรมเกี่ยวกับเพื่อน และอาคารสถานที่ ซึ่งมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ และพัฒนาการทุกด้านของมวลสมาชิกในมหาวิทยาลัย และลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้สามารถตรวจสอบได้จากการสังเกตโดยตรง ดังนั้นองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยมี 5 อย่าง คือ 1) สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับความประทับใจมหาวิทยาลัย 2) สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับบรรยากาศในการเรียนการสอน 3) สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับเพื่อน 4) สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับบรรยากาศในการบริหาร 5) สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับอาคารสถานที่

นัยนา อังสันติกุล (2522 : 16 - 17, 71) ได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยไว้ว่า หมายถึง การรับรู้พฤติกรรม เหตุการณ์ สถานที่หรือลักษณะใด ๆ ในมหาวิทยาลัยที่นิสิตสังเกตหรือรับรู้ได้ ส่วนสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางวิชาการของนิสิต หมายถึงพฤติกรรม เหตุการณ์ สถานที่หรือลักษณะใด ๆ ที่นิสิตรับรู้มาก่อนให้เกิดผลที่จะส่งเสริมหรือขัดขวางความก้าวหน้าของการพัฒนาความรู้ ความคิด ทักษะคติ และทักษะในวิชาชีพที่ตนกำลังศึกษาเล่าเรียน ซึ่งได้เสนอว่ามีทั้งหมด 6 องค์ประกอบ คือ 1) ความประทับใจมหาวิทยาลัย 2) บรรยากาศในการเรียน 3) การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร 4) บุคลิกภาพเพื่อนสนิท 5) บรรยากาศทางการบริหาร 6) อาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

สรุปได้ว่าสภาพแวดล้อมสถาบันหรือมหาวิทยาลัยมีความหมายและองค์ประกอบต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น แต่การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาการรับรู้ของนิสิตที่มีต่อสภาพแวดล้อมสถาบันหรือมหาวิทยาลัยใน 4 ด้าน ตามแนวคิดของ แอสติน (Astin, 1968 : 9 - 10) คือ 1) สภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอน 2) สภาพแวดล้อมทางการบริหาร 3) สภาพแวดล้อมทางด้านเพื่อน 4) สภาพแวดล้อมทางด้านอาคารสถานที่ โดยนำมากำหนดว่าเป็นปัจจัยสภาพแวดล้อมของสถาบันที่กระตุ้นให้นิสิตแสดงพฤติกรรม กิจกรรม หรือลักษณะต่าง ๆ ออกมา และนิสิตที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมต่าง ๆ มีความเหมาะสม เหล่านี้คาดว่าจะมีผลต่อระดับความเครียดของนิสิต

สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน

สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการเรียนการสอน และการสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้ความรู้ และสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติได้โดยบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ประกอบกับการจัดหลักสูตร พฤติกรรม การสอนของอาจารย์ การนำสื่อการเรียนการสอนมาใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม และรวมถึงสัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนและผู้สอน องค์ประกอบเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

สาโรช บัวศรี (สาโรช บัวศรี. 2521 : 23) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของอาจารย์ว่าผูกพันอยู่กับหน้าที่หลักของมหาวิทยาลัย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การฝึก การสอน และการอบรมวิชาต่าง ๆ (Training)
2. การวิจัยค้นคว้า (Research)
3. การปฏิบัติงานที่นอกเหนือหรือขยายออกไปจากหน้าที่การสอนและการวิจัย (Extension Work)

ในระบบการเรียนการสอนนั้นกิจกรรมหลักก็คือ การเรียนและการสอน ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ซึ่ง จินตนา ยูนิพันธ์ (2527 : 40) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ตัวป้อนของระบบการเรียนการสอน
2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
3. กำหนดเนื้อหาวิชา
4. การเตรียมการสอน
5. การดำเนินการสอน
6. การส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้
7. การประเมินการสอน

ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีผลในทางที่ทำให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายทางการศึกษา และประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนจะประสบผลสัมฤทธิ์เพียงใดนั้น ยังขึ้นกับองค์ประกอบอื่น ๆ อีก ดังเช่น บลูม (Bloom. 1976 : 167 - 176) ได้ศึกษาโครงการเรียนเพื่อความรอบรู้ พบว่าตัวแปรที่มีความสำคัญในการส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนคือ

1. ความพร้อมทางด้านผู้เรียน อันได้แก่ความรู้พื้นฐาน ประสบการณ์การเรียนรู้ และความพร้อมด้านความรู้เพื่อการเรียน ซึ่งรวมถึงความสนใจ เจตคติต่อวิชาที่เรียน ตลอดจนบุคลิกลักษณะของผู้เรียน
2. ความพร้อมทางด้านผู้สอน ได้แก่ การเตรียมสอน วิธีดำเนินการสอน การอธิบายของครู การประเมินผล การแก้ไขสิ่งบกพร่อง และการให้ข้อมูลย้อนกลับ

3. สิ่งแวดล้อมจากการเรียนการสอนซึ่งเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน

องค์ประกอบของการเรียนการสอน ได้มีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนการสอนที่เหมาะสม เป็นที่ต้องการของนิสิต รวมทั้งอาจารย์ และมีผลต่อการเรียนตลอดจนความสำเร็จในการเรียนของนิสิตไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

แอสติน (Astin. 1968 : 50 - 51) กล่าวว่าสภาพแวดล้อมทางด้านการเรียนการสอนที่จัดเป็นสิ่งเร้าเชิงสภาพแวดล้อม และมีผลต่อการเรียนรู้และพัฒนานิสิตมี 3 องค์ประกอบ คือ 1) พฤติกรรมของผู้สอน 2) พฤติกรรมของนิสิต 3) โครงสร้างและการจัดสภาพห้องเรียน ส่วน ฮีส (Heist. 1970 : 40) ก็กล่าวว่างค์ประกอบที่ นิสิตมักจะแสดงความรู้สึก ความคิดเห็นต่อสถาบันเกี่ยวกับการเรียนการสอน คือ 1) หลักสูตร 2) บรรยากาศในการเรียนการสอน 3) คุณภาพของผู้สอน 4) วิธีสอน 5) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ซึ่ง อุทุมพร ทองอุไทย (2523 : 57 - 58) ได้สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของประสิทธิผลการสอนระดับอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศไว้ 6 ประการ คือ 1) ลักษณะของอาจารย์ 2) วิธีสอน 3) สัมพันธภาพระหว่างอาจารย์กับนิสิต 4) อุปกรณ์การสอนและการเรียน 5) การวัดผล 6) ทศนคติของอาจารย์ต่อการสอนและต่อนิสิต

ส่วน วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2530 ข : 59 - 60) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของการเรียนการสอนมีอยู่ 5 องค์ประกอบ คือ 1) ผู้เรียน 2) ผู้สอน ได้แก่ บุคลิกภาพผู้สอน ความรู้ของผู้สอน 3) อุปกรณ์การเรียนการสอน 4) สภาพแวดล้อม เช่น เสียง แสง สภาพแออัดภายในห้องเรียน ความร้อน หรือการบริหารงานต่าง ๆ 5) เงื่อนไขอื่น ๆ เช่น หลักสูตรเนื้อหาวิชา และช่วงเวลาที่มีการเรียนการสอนของแต่ละวิชา

สรุปได้ว่าองค์ประกอบทางด้านการเรียนการสอนที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และความสำเร็จในการศึกษาของนิสิตนั้นมีอยู่หลายประการ แต่การวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งองค์ประกอบออกเป็น 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักสูตรและเนื้อหาวิชา 2) คุณลักษณะของอาจารย์ในการสอน 3) บุคลิกภาพของอาจารย์ 4) อุปกรณ์การสอน 5) ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนิสิต 6) การประเมินผลการเรียนการสอน องค์ประกอบเหล่านี้มี

ความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและจัดเป็นสภาพแวดล้อมทางด้านการเรียนการสอนที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนการสอน การเรียนรู้และผลสำเร็จในการเรียนของนิสิต

อารมณ วุฒิพฤษย์ (2523 : 103 - 105) ได้ศึกษาปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการศึกษาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล (ศึกษาเฉพาะในศิริราช) โดยศึกษากับนักศึกษาแพทย์ เทคนิคการแพทย์ และนักศึกษาพยาบาล พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ มีความเห็นว่าการเรียนจะน่าสนใจมากขึ้น เมื่อมีลักษณะวิชาน่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าอาจารย์มีวิธีการสอนที่ดี มีความกระตือรือร้น ใช้อุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมและส่วนที่เกี่ยวกับการเรียนของนักศึกษาพยาบาล พบว่ามีการเรียนทฤษฎีมากเกินไปไม่ค่อยได้ประยุกต์กับสภาพที่เป็นจริงในสังคม ในเรื่องของการศึกษาค้นคว้า พบว่า ห้องสมุดมีหนังสือน้อย โดยเฉพาะตำราภาษาไทย และจากการศึกษาของ อารมณ วุฒิพฤษย์ และ สุมณฑา สิทธิพงศ์สกุล (2528 : 57 - 59) เกี่ยวกับลักษณะการสอนและการเรียนของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่าลักษณะการสอนส่วนใหญ่ร้อยละ 90 เป็นการสอนแบบบรรยาย ในด้านพฤติกรรมการสอนนั้น ร้อยละ 88.57 จะมีการชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอน แต่ไม่ได้ให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนถึงร้อยละ 72.86 การสอนส่วนใหญ่ใช้แผ่นใส ร้อยละ 90 ส่งเสริมให้นักศึกษาค้นคว้าโดยการอ่านตำราเพิ่มเติม ร้อยละ 61.40 ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่าอาจารย์ไม่เปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนถึงร้อยละ 31.47 โดยให้เหตุผลว่าเนื้อหาวิชามาก เวลาสอนมีจำกัด ลักษณะวิชาทำไม่ได้ ไม่มีเวลาเตรียมและนักศึกษาไม่ให้ความร่วมมือ

มิมส์ (Mims. 1970 : 53 - 55) ได้รายงานผลการวิจัยที่ศึกษากับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยซินซินเนติ (Cincinnati) โดยให้นักศึกษาประเมินผลการสอนของอาจารย์ พบว่าพฤติกรรมของอาจารย์ที่นักศึกษาคิดว่ามีความสำคัญมากที่สุดคือ

1. มีความยุติธรรมในการทดสอบและประเมินผล
2. มีความสามารถในการจูงใจให้นักศึกษามีความสนใจในวิชาที่เรียน
3. มีการวางแผนการสอนอย่างมีระบบ
4. มีความสามารถในการให้คำอธิบายอย่างชัดเจน
5. มีความพร้อมในการสอน

และจากการศึกษาของ บราวน์ (Brown. 1981 : 14) เกี่ยวกับการรับรู้ของนักศึกษาและอาจารย์ ในเรื่อง ประสิทธิภาพในการสอนของครูคลินิค โดยศึกษากับอาจารย์และนักศึกษาในมหาวิทยาลัย อีสต์ คาโรไลนา (East Carolina) พบว่า ในความเห็นของนักศึกษานั้น ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิภาพเรียงลำดับตามความสำคัญ ดังนี้ 1) สร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับนับถือแก่นักศึกษา 2) มีการประเมินผลที่ยุติธรรม 3) มีความสนใจในการดูแลผู้ป่วยอย่างแท้จริง 4) ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่นักศึกษา 5) มีความคาดหวังต่อนักศึกษาตามสภาพที่เป็นจริง ส่วนในความเห็นของอาจารย์นั้น ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิภาพเรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนภาคทฤษฎีและการปฏิบัติพยาบาล 2) มีความรู้ดีและสามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักศึกษาได้ดี 3) ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา 4) มีการประเมินผลที่ยุติธรรม 5) มีความสามารถที่จะกระตุ้นให้นักศึกษามีความต้องการที่จะเรียนรู้

จากเอกสารและผลการวิจัยดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับการเรียนการสอน ขึ้นอยู่กับลักษณะที่ดีของผู้สอน เทคนิคและวิธีการสอน และการประเมินผล ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนเป็นสำคัญ

สภาพแวดล้อมด้านการบริหาร

ระบบบริหารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในการจัดการศึกษา ถ้าระบบการบริหารเหมาะสม และมีประสิทธิภาพก็จะช่วยให้นักศึกษาเกิดการพัฒนาด้านเพิ่มเติมที่ ซึ่งระบบบริหารที่ดีต้องพยายามให้สถาบันมีอิสระในการดำเนินงาน เปิดโอกาสให้คณาจารย์และนักศึกษามีเสรีภาพทางวิชาการ ทั้งสองลักษณะนี้เป็นหลักการที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษา (วิจิตร ศรีสอาน. 2518 : 40) ดังนั้นฝ่ายบริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจหลักการบริหาร เข้าใจลักษณะการอุดมศึกษา ทั้งในด้านเกี่ยวกับผู้เรียน และลักษณะการเรียนการสอน ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาระดับอื่น นอกจากนี้ยังต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการบริหารบุคลากรในสถาบัน สร้างระบบบริหารให้ความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย เปิดโอกาสให้ได้รับความก้าวหน้าในการงาน ประสบความสำเร็จในการศึกษา

ตามบทบาทและหน้าที่แห่งคน ดังนั้นผู้บริหารจะต้องบริหารไปในทางที่จะทำให้สถานศึกษาเต็มไปด้วยบรรยากาศแห่งมิตรภาพ เพื่อนร่วมงานมีความอบอุ่นใจ มีความรู้สึกว่ามีส่วนร่วม มีความเป็นเจ้าของ ผู้เรียนมีความรู้สึกสบายใจ อยากมาเรียน บรรยากาศท้าทาย เชิญชวนให้อยากรู้ อยากเห็น มีที่ฟังที่ปรึกษา ซึ่งจะโน้มน้าวเกื้อกูลต่อทุกคนทุกระบบ นำไปสู่ผลผลิตทางการศึกษา

ป๊วย อึ้งภากรณ์ (2517 : 53 - 55) กล่าวว่าการบริหารมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ควรจะมีหรือเกิดสิ่งต่อไปนี้ในมหาวิทยาลัยคือ

1. มีนิสิตที่ประกอบด้วยสติปัญญาพื้นฐานดีพอสมควร
2. นิสิตมีความชอบในสาขาวิชาที่เรียนมิใช่ว่าขอให้ได้เรียนในมหาวิทยาลัยเท่านั้น
3. มีอาจารย์ดีพอ และมีอาจารย์ประจำมากพอ เมื่อเทียบกับจำนวนนิสิต
4. มีบรรยากาศอันเหมาะสมสำหรับการศึกษาค้นคว้า และการวิจัย
5. มีวิธีการสอนที่ส่งเสริมให้วิชาความรู้แตกฉาน มิใช่แต่ส่งเสริมการท่องจำอย่างเดียว
6. มีการประสานงานระหว่างสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรอบรู้ทั้งภายในและภายนอกของสาขาวิชา
7. มีระบบบริหารดี และเป็นระบบที่มีสมรรถภาพหรือประสิทธิภาพ เพราะสิ่งที่จะมีหรือเกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยนั้นจะต้องอาศัยระบบการบริหารที่ดี เช่น ถ้าระบบบริหารบกพร่องย่อมจะมีอาจารย์ดีและเพียงพอไม่ได้ นอกจากนั้นบรรยากาศต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยจะขึ้นอยู่กับระบบบริหารเป็นสำคัญ

สำหรับระบบบริหารมหาวิทยาลัยที่มีสมรรถภาพหรือมีประสิทธิภาพนั้นควรมีลักษณะดังนี้ คือ

1. ผู้บริหารในตำแหน่งที่สำคัญมีคุณวุฒิ และสามารถอุทิศเวลาปฏิบัติงานได้มากพอ
2. การควบคุม การบริหารและวางแผนไปโดยหลักประชาธิปไตย
3. ระบบบริหารโดยสนับสนุนความก้าวหน้าทางวิชาการ
4. การเงินคล่องตัว

5. การบริหารงานบุคคลเหมาะสมสำหรับบุคคลประเภทอาจารย์

วิจิตร ศรีสอ้าน (2518 ก : 46 - 48) กล่าวว่า การบริหารงานหรือการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องยึดหลักการสำคัญ 2 ประการ คือ

1. ความมีอิสระในการดำเนินงาน มหาวิทยาลัยจะต้องอยู่ในระบบปกครองตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์เต็มที่ตามลักษณะความจำเป็นของสถาบันทางวิชาการชั้นสูง

2. มีเสรีภาพทางวิชาการ โดยให้อาจารย์และนิสิตมีเสรีภาพในการดำเนินการกิจกรรมทางวิชาการ ทั้งด้านการเรียนการสอนและการวิจัยค้นคว้า

แอสติน (Astin. 1968 : 67) กล่าวว่าสภาพแวดล้อมทางด้านบริหารที่เป็นสิ่งเร้า ได้แก่ นโยบายการบริหารงานของสถาบันโดยเฉพาะเกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อบังคับของสถาบัน ซึ่งสถาบันจะต้องสื่อสารให้นิสิตทั่วไปได้ทราบ เพราะการรับรู้เกี่ยวกับกฎข้อบังคับต่าง ๆ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นสำหรับนิสิต

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2530 ข : 20 - 21) กล่าวว่างานบุคลากรนิสิตหรืองานกิจการนิสิตนั้นมีขอบข่ายครอบคลุมงานบริการ สวัสดิการนิสิต งานวินัย งานกิจกรรม งานพัฒนานิสิต โดยหลักคือการจัดบริการสวัสดิการ กฎระเบียบ และสิ่งแวดล้อมเพื่อสนับสนุนให้นิสิตมีความพร้อมในการเรียน และประสบผลสำเร็จในการพัฒนาตนเองทุกด้าน

งานวิจัยเท่าที่พบอยู่หลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางด้านการบริหารที่มีผลต่อนิสิต เช่น งานวิจัยของ ฮอลแลนด์ (Holland. 1972 : 6155-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานและหน้าที่ของหน่วยบริการนิสิตในวิทยาลัยชุมชนในสหรัฐอเมริกา จำนวน 27 แห่ง พบว่า บริการที่วิทยาลัยชุมชนของรัฐจัดให้นิสิตมีหลายอย่าง คือ การบริการข่าวสารก่อนเข้าศึกษา การประชาสัมพันธ์ การปฐมนิเทศ การให้คำปรึกษาหารือ การบริการข่าวสารด้านอาชีพ การช่วยเหลือด้านการเงิน การเก็บรวบรวมข้อมูล การบริการเกี่ยวกับกิจการนิสิต และบริการทดสอบทางด้านการศึกษา ส่วนการวิจัยของ ไชลด์ (Child. 1976 : 4912-A) ที่ศึกษาการบริหารกิจการนิสิตในวิทยาลัยที่จัดสอนภาคค่ำ (Evening College) ในสหรัฐอเมริกา พบว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่วิทยาลัยจัดขึ้นส่วนมากจะตอบสนองความต้องการของนิสิตเป็นรายบุคคล และนิสิตต้องการความช่วยเหลือ

ทางการเงิน ความปลอดภัย และการจัดบริการด้านอื่น ๆ เป็นอย่างมาก เช่นเดียวกับ การศึกษาของ ผกาทิพย์ เกษรากุล (2524) ได้ศึกษาสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ในทัศนะของนิสิตในส่วนที่เป็นสภาพแวดล้อมทางการบริหาร พบว่า ผู้บริหารเปิดโอกาสให้นิสิตได้เข้าพบน้อยเมื่อเกิดปัญหาข้อขัดแย้งน้อย และการจัดบริการของมหาวิทยาลัยทั้งในด้านการบริการและธุรการ ยังจัดได้ว่าไม่ค่อยดี และ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2530 ก : 58 - 63) ได้สรุปความคิดเห็นและปัญหาของนิสิตที่ได้จากการสอบถามนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ศึกษาอยู่ ชั้นปีที่ 2 และ 3 ปีการศึกษา 2522 เอาไว้ว่า มหาวิทยาลัยที่ดีควรมีลักษณะดังนี้คือ ในด้านวิชาการควรมีหลายแขนงวิชา ให้ความรู้กว้างขวางลึกซึ้ง มีความเจริญทางวิชาการสูง มีเสรีภาพทางวิชาการสูง เป็นสังคมจำลองทั้งทางการเรียนและสังคมการดำเนินชีวิต ให้แนวทางและทัศนคติที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิต มีอาจารย์ที่มีคุณวุฒิและจำนวนเพียงพอ ในด้านกิจกรรมควรสนับสนุนกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และให้บริการแก่สังคมมาก ๆ ในด้านสวัสดิการ ควรมีสวัสดิการที่เหมาะสมทันสมัย ห้องน้ำ ห้องสมุด และโรงอาหาร ควรจะอยู่ในสภาพที่ดี นอกจากนั้นนิสิตยังมีความต้องการเสรีภาพในการเลือกเรียนวิชาอะไรก็ได้ ต้องการเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สำหรับปัญหาของนิสิตในด้านวิชาการคือ มีรายงานมากเกินไป มีปัญหาเรื่องการเลือกวิชาที่จะลงทะเบียน การจัดตารางสอนยุ่งยาก บริการหน่วยทะเบียนไม่ดี การลงทะเบียนยุ่งยาก ปัญหาในด้านกิจกรรมคือ มีกิจกรรมค่อนข้างน้อย และมีวงจำกัด เฉพาะกลุ่ม ไม่มีความเป็นประชาธิปไตย ปัญหาในด้านสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย และการบริหาร เป็นสภาพน่าเบื่อหน่าย และมีความไม่เข้าใจถึงสาเหตุนี้ ต้องไปเรียนคณะอื่น ทำให้ไม่ภูมิใจตนเอง การไปเรียนคณะอื่นทำให้รู้สึกมีปมด้อย ปัญหาในด้านบริการคือ ห้องสมุดมีหนังสือน้อยและเก่าเกินไป เจ้าหน้าที่บางคนดู บริการไม่ดี ห้องน้ำไม่ดี

จะเห็นได้ว่าการบริหารมีความสำคัญอย่างมากในการส่งเสริมและสนับสนุนความเจริญก้าวหน้าของมหาวิทยาลัยให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

สภาพแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อน

สภาพแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อนเป็นสภาพแวดล้อมที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อนิสิตมาก เพราะนิสิตเมื่อเข้าไปอยู่ในมหาวิทยาลัย ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนนิสิตด้วย นิสิตส่วนใหญ่อายุระหว่าง 18 - 23 ปี อยู่ในระยะวัยรุ่นตอนปลายที่จะเปลี่ยนเป็นผู้ใหญ่ ร่างกายและจิตใจเปลี่ยนแปลงมาก ธรรมชาติพฤติกรรมจะคล่องตัว ยึดมั่นในอุดมการณ์ มีความอยากรู้อยากเห็น อยากรับอิสระ มีแนวคิดใหม่ ๆ จากลักษณะดังกล่าวนี้ ทำให้ความสัมพันธ์กับครอบครัวและอิทธิพลของครอบครัวที่มีต่อนิสิตลดน้อยลง แต่สภาพแวดล้อมอื่นจะเข้ามามีบทบาทแทนที่มากขึ้น เช่น กลุ่มเพื่อน (เลิศพร ภาวะสกุล. 2516 : 12) เพื่อนจึงเป็นสิ่งเร้าเชิงสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยที่มีผลต่อการแสดงออกหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ของนิสิตตามแนวคิดของ แอสติน (Astin. 1968 : 15)

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2530 ก : 45 - 46) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ไว้ดังนี้ 1) เป็นกลุ่มที่จะประสานชีวิตจากสังคมในบ้านไปสู่สังคมมหาวิทยาลัย ทำให้นิสิตรู้สึกว่าคุณเองประสบความสำเร็จด้านใดด้านหนึ่ง 2) เป็นกลุ่มที่สนับสนุนและเป็นเครื่องมือให้บรรลุเป้าหมายทางพุทธิปัญญาของการศึกษาในมหาวิทยาลัย 3) เป็นกลุ่มที่สนับสนุนสนองอารมณ์ จิตใจ และความต้องการของนิสิต ซึ่งอาจจะไม่ตรงกับอาจารย์ ห้องเรียน และมหาวิทยาลัย 4) เป็นกลุ่มที่เปิดโอกาสให้นิสิตเรียนรู้และเข้าใจชีวิตการอยู่ร่วมกัน การสมาคม และการทำงานกับคนที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน ได้ดี 5) กลุ่มเพื่อนอาจจะช่วยยุงให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ กระตุ้นให้เกิดความคิดหรือประสบการณ์ใหม่ ให้กำลังใจในการเปลี่ยนแปลงของนิสิต หรือในทางกลับกันกลุ่มเพื่อนก็อาจจะช่วยกันบำรุงรักษาสภาพที่คงเดิมไว้ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงอะไรก็ได้ 6) นิสิตที่เรียนไม่ค่อยดีหรือมีความผิดหวัง กลุ่มเพื่อนจะช่วยให้เขาเลือกทางออกทางอื่นหรือช่วยให้เขามีภาพพจน์ในทางบวก โดยที่จะสนับสนุนให้ความสนใจต่อสิ่งอื่นที่มีใช้การศึกษา 7) องค์การบริหารนิสิตมักจะมีหน้าที่เป็นพรรคพวกของนิสิต แต่ละคน อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนดังกล่าวเป็นผลมาจากการรวมตัวของนิสิต มีการแพร่จากแต่ละคนไปสู่กลุ่มและมีอิทธิพลจากกลุ่มไปสู่บุคคล การใช้ชีวิตในสังคมมหาวิทยาลัย ตลอดจนพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของนิสิตให้เจริญงอกงาม ในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนนั้น จินตนา ยูนิพันธ์ (2527 : 61) ให้ความเห็นไว้ว่า กลุ่มเพื่อน

เป็นสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการเรียนการสอนอย่างชัดเจน เพราะสังคมในสถาบันการศึกษาจะมีการรวมตัวหรือจับกลุ่มกันของนิสิต ซึ่งจะเห็นได้จากพฤติกรรมของกลุ่มที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของนิสิต การปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม โครงสร้างของกลุ่ม จุดมุ่งหมายของกลุ่มและปทัสถานของกลุ่มอย่างชัดเจน ซึ่งลักษณะของกลุ่มนี้จะมีผลต่อความเครียดในการเรียน ถ้ากลุ่มเพื่อนมีบรรยากาศที่เป็นกันเอง เข้าอกเข้าใจกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้เรียนมักจะมีแนวโน้มที่จะปราศจากความเครียดทางการเรียนไปด้วย

กล่าวโดยสรุป สภาพแวดล้อมทางด้านเพื่อนมีอิทธิพลต่อนิสิตหลายด้าน เช่น ด้านการเรียน ความประพฤติ ทัศนคติ และค่านิยม รวมทั้งการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยของนิสิต ถ้าสภาพแวดล้อมทางด้านกลุ่มเพื่อนดีจะทำให้นิสิตมีความรัก ความผูกพัน ความสามัคคีและช่วยเหลือกันทั้งในด้านการเรียนและการปรับตัวของนิสิต ทำให้ปราศจากความเครียด และประสบผลสำเร็จในการเรียนในที่สุด

สังคมในสถานศึกษามักจะมีการจับกลุ่มหรือรวมตัวของนักศึกษา เมื่ออยู่ในกลุ่มแต่ละคนจะมีพฤติกรรมที่แปลกไปกว่าเดิม เพราะอาจมีการทำตาม หรือมีการต่อต้าน แล้วแต่สถานการณ์แวดล้อม เมื่อมีการรวมตัวกันขึ้นไม่ว่าลักษณะใดก็ตาม เราสามารถสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มในสิ่งต่าง ๆ คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่ม ปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม โครงสร้างของกลุ่ม จุดมุ่งหมายของกลุ่มและปทัสถานของกลุ่ม (พันทิพา อุทัยสุข. 2523 : 177) ซึ่งลักษณะของกลุ่มเหล่านี้มีผลต่อแรงจูงใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทั้งนี้เพราะหากกลุ่มเพื่อนมีบรรยากาศที่เป็นกันเอง เข้าอกเข้าใจ ช่วยเหลือกัน ผู้เรียนมักมีแนวโน้มที่จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีไปด้วย (จินตนา ยูนิพันธ์. 2527 : 61) แต่การรวมกลุ่มนี้ต้องการอาศัยการปรับตัวอย่างมาก ผู้ที่มีทักษะในด้านสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดีก็จะปรับตัวได้ดีและมีกลุ่มเพื่อนช่วยกันคิดช่วยกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ในขณะที่ผู้ที่มีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลไม่ดีก็จะปรับตัวลำบาก เกิดความคับข้องใจ เกิดความเครียดขึ้นได้ ดังงานวิจัยของ เตือนจิตต์ จิตต์อารี (2520 : 80 - 83) ได้ศึกษาเรื่องการคบเพื่อนของนิสิตหญิง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร พบว่า นิสิตคบเพื่อนลักษณะต่าง ๆ ตามลำดับมากไปหาน้อยคือ เพื่อนที่มีความประพฤติดี เพื่อนที่มีความช่วยเหลือดี เพื่อนที่มีความสนใจตรงกัน เพื่อนที่มีฐานะดี

ผลการวิจัยยังปรากฏว่า นิสิตหญิงประสบปัญหาที่เกิดจากการคบเพื่อนเพศเดียวกันมากกว่าปัญหาที่เกิดจากการคบเพื่อนต่างเพศในเรื่องการคบเพื่อนต่างเพศของนิสิตนี้ ปรากฏว่ามีผลช่วยส่งเสริมทางวิชาการและบุคลิกภาพ และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเครียดนั้น วัลภา ดันติสุนทร (2532 : 136) พบว่านักศึกษาพยาบาลที่มีการรับรู้ต่อสัมพันธภาพกับเพื่อนในทางบวกมีความเครียดต่ำกว่าผู้ที่มีความรับรู้ต่อสัมพันธภาพกับเพื่อนในทางลบ และจากการศึกษาของ วงเดือน ปันดี (2527 : 57) พบว่า นักศึกษาที่เข้ากลุ่มเพื่อนไม่ได้และกลุ่มที่ไม่อยากยุ่งเกี่ยวกับเพื่อน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความซึมเศร้าสูงกว่ากลุ่มอื่น นอกจากนั้นการศึกษาของ แมคเคย์ (Mckay. 1980 : 4 - 9) พบว่ากลุ่มเพื่อนมีประโยชน์ต่อนักศึกษาพยาบาลอย่างมากในการให้คำปรึกษานักศึกษาจะรับฟังคำแนะนำและรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ จากกลุ่มเพื่อนมากกว่า ทั้งนี้เพราะในกลุ่มเพื่อนของนักศึกษานั้นจะมีการยอมรับกันเองได้มากกว่า เพราะจะรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน พูดภาษาเดียวกัน และมีส่วนในปัญหาร่วมกัน นอกจากนั้นกลุ่มเพื่อนยังช่วยให้นักศึกษามีการพัฒนาในเรื่องของการรู้จักตัวเอง ช่วยในวิธีการแก้ปัญหา และส่งเสริมทักษะในการตัดสินใจ สอดคล้องกับการศึกษาของ แฮนนอน (Hannon. 1980 : 46 - 52) ที่พบว่า อิทธิพลของกลุ่มสัมพันธ์จะมีผลในการช่วยลดความเครียดในนักศึกษาพยาบาลได้ และจากผลการวิจัยของ ดีคอสเตอร์ (Decoster. 1971 : 5789-A) พบว่านักศึกษาที่มีความพึงพอใจสูงในความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในชั้นเรียน มีแนวโน้มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่มีความพึงพอใจต่ำในความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เดวิด (David. 1971 : 5789-A) ที่พบว่านิสิตที่มีความพอใจมากในความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในชั้นเรียน มีแนวโน้มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านิสิตที่มีความพอใจน้อยในความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในชั้นน้อย นอกจากนั้นผลการวิจัยของ แอสติน และ ลี (Astin and Lee. 1972 : 141) ก็พบว่า การเลือกสาขาวิชา และอาชีพของนิสิตประเภทวิศวกรรม การสอน ฎหมายและธุรกิจ มักคล้อยตามกลุ่มเพื่อน

จากเอกสารและงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของเพื่อนต่อนิสิตในด้านการช่วยเหลือกันและกัน เข้าใจกัน ให้คำปรึกษาช่วยเหลือกันในการแก้ปัญหา จะส่งผลให้มีแนวโน้มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านิสิตที่มีความสัมพันธ์และการปรับ

ตัวจะทำให้สุขภาพจิตดี ตรงข้ามกับผู้ที่มีสัมพันธภาพที่ไม่ดีย่อมส่งผลถึงการปรับตัวที่ไม่ดีและยังเป็นสิ่งที่คุกคามให้เกิดความเครียดได้ง่าย นอกจากนี้สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ก็มีส่วนสำคัญต่อความเป็นอยู่ของนิสิตด้วย

สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่

สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ หมายถึง สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้น ที่มีอิทธิพลต่อบุคคลที่อยู่ในสภาพแวดล้อมนั้น เช่น บริเวณสภาพพื้นที่ของสถานที่ตั้ง อาคารเรียน ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด สนามกีฬา ห้องอาหาร หอพัก สถานที่รับแขก สถานที่พักผ่อน การตกแต่งสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในบริเวณสถาบันรวมทั้งสภาพแสง เสียง และสิ่งอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อสภาพความเป็นอยู่และการศึกษาในสถาบัน

ระวี ภาวิไล (2515 : 12 - 13) ได้กล่าวว่าสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูล สนับสนุน การสร้างสรรค์ รักษาและถ่ายทอดวิชาการในมหาวิทยาลัย ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางอาคารสถานที่หรือสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและวัตถุนั้น ได้แก่ 1) ภูมิประเทศหรือสถานที่ตั้งมหาวิทยาลัยควรตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เหมาะสม มีความสงบเงียบเพียงพอสำหรับการใช้ความคิด ห่างจากเสียงรบกวนต่าง ๆ เช่น เสียงของยานพาหนะหรือของโรงงานต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยควรมีสวนหญ้าและบริเวณที่ร่มรื่น 2) อาคารสถานที่ เนื่องจากมีกิจการและกิจกรรมหลายประเภทดำเนินอยู่ในมหาวิทยาลัย การกำหนดสถานที่ของกิจกรรมต่าง ๆ จำเป็นต้องพิจารณาไม่ให้เกิดการรบกวนกันขึ้น เช่น สถานที่การประชุมหรือบรรยายทางวิชาการไม่ควรอยู่ใกล้กับการกีฬา ซึ่งมีการเชียร์ส่งเสียงดัง ที่เรียนกับที่เล่นหรือพักผ่อนหย่อนใจ ควรแยกจากกัน ผู้ใช้อาคารสถานที่ควรระมัดระวังใช้ตามวัตถุประสงค์ 3) อุปกรณ์สนับสนุนการศึกษา เช่น ห้องสมุด หนังสือ ไมโครฟิล์ม เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าสภาพแวดล้อมทางด้านอาคารสถานที่ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตอยู่ในสถาบันหรือมหาวิทยาลัยมีหลายอย่าง ดังที่ แอสติน (Astin, 1968 : 84) ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมทางอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกของสถาบันอุดมศึกษาไว้ว่า โดยปกติจะหมายถึงที่พักของนิสิต ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด และสิ่ง

อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวพันโดยตรงต่อการดำรงชีวิต (Student life) หรือต่อการเรียนการสอนในสถาบัน นอกจากนั้นยังรวมถึงสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่จะทำให้เกิดความสะดวกสบายต่าง ๆ ภายในสถาบันด้วย เช่น สภาพเมือง และชุมชนที่อยู่รอบ ๆ สถาบัน สภาพทางภูมิศาสตร์ของสถาบัน ที่ตั้งสถาบัน ซึ่งลักษณะทางอาคารสถานที่ของสิ่งเหล่านี้ จะมีผลต่อความเจริญก้าวหน้า และพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของนิสิต ดังนั้นสภาพแวดล้อมทางอาคารสถานที่จึงอาจแบ่งออกเป็น 1) สถานที่ตั้ง 2) บรรยากาศของชุมชนรอบสถาบัน 3) สภาพทางภูมิศาสตร์ของสถาบันและเมืองที่สถาบันตั้งอยู่ 4) สถานที่พักของนิสิต ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ พันทิพา อุทัยสุข (2525 : 175, 204) ที่ชี้ให้เห็นว่าสภาพห้องเรียนที่คับแคบ อากาศร้อนอบอ้าว มีเสียงรบกวน จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกดดัน หรือเกิดความคับข้องใจอันเป็นอุปสรรคต่อการเรียน การปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอนจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้ผ่อนคลายความกดดัน ซึ่งเป็นผลดีต่อการเรียนการสอน

สภาพแวดล้อมทางด้านอาคารสถานที่ของสถานศึกษามีความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อทุกคนที่อยู่ในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อชีวิตความเป็นอยู่และการเรียนรู้ของผู้เรียน หรือนิสิต เพราะสิ่งแวดล้อมมีผลต่อความรู้สึกของมนุษย์ (วิจิตร วรุตบางกูร. 2524 : 151) และมีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างพฤติกรรมและเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์อย่างหนึ่ง (วิมลสิทธิ์ หริยางกูร. 2530 : 5) ในส่วนที่เกี่ยวกับอาคารเรียนและสภาพของโรงเรียนหรือสถานศึกษานั้น วิจิตร วรุตบางกูร (2521 : 2, 45) กล่าวว่าครูไม่ใช่ตัวจักรสำคัญที่จะสร้างความเจริญงอกงามให้แก่เด็ก อาคารเรียนมีความสำคัญต่อการจัดสิ่งแวดล้อมที่ช่วยหล่อหลอมพฤติกรรมของเด็ก เพราะเด็กต้องการที่พักอาศัยที่ดีและเอื้ออำนวยต่อการเรียน การตกแต่งอาคารสถานที่และบริเวณให้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของเด็ก จะช่วยให้เห็นเกิดความสดชื่น ร่มเย็น เป็นแรงจูงใจให้อยากมาโรงเรียน มีความรัก ห่วงเห่น และภูมิใจโรงเรียน ลักษณะเช่นนี้จะช่วยหล่อหลอมพฤติกรรมของเด็กได้ ด้วยเหตุนี้อาคารเรียนที่ดีควรมีองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ซึ่ง วิจิตร วรุตบางกูร (2524 : 176) ชี้ให้เห็นความสำคัญว่าบริเวณเอนกประสงค์เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมการเรียนการสอน และพัฒนาความเจริญงอกงาม

ของผู้เรียน บริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่จะเป็นห้องประชุม ห้องอาหาร สโมสรนักศึกษา ห้องฝึกพลศึกษา และห้องเรียนสำหรับการสอนเป็นกลุ่มใหญ่ ซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ได้มากยิ่งขึ้น ห้องสมุดก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ต้องมีบรรยากาศที่ดี สะดวกสบายสภาพแวดล้อมน่ารื่นรมย์ และเงียบ เพื่อส่งเสริมสมาธิในการศึกษาค้นคว้า การให้บริการของห้องสมุดควรอยู่ในที่ที่เป็นศูนย์กลาง หรือไปมาโดยสะดวก นอกจากนี้แล้วสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ซึ่งจะสนับสนุนและทำให้การเรียนการสอนสมบูรณ์แบบนั้น บริเวณพักผ่อนหย่อนใจ (Private area) ก็เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญอันได้แก่ บริเวณที่ใช้นั่งเล่นพักผ่อนหย่อนใจริมอาคาร ริมสนามใกล้สระน้ำ ใต้ต้นไม้ให้ร่มเป็นต้น สถาบันการศึกษาอาจสร้างบรรยากาศให้ร่มรื่นด้วยไม้ยืนต้น ศาลาพักผ่อน ม้านั่งใต้ต้นไม้ สวนหย่อมร่องไม้ดอกที่สามารถมองเห็นได้จากที่พักผ่อนภายในอาคาร หรือไม้กระถางตามระเบียง และหน้าห้องเรียน ซึ่งช่วยคลายความเครียดและความเบื่อหน่ายได้

การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของอาคารเรียนที่น่าสนใจ ได้แก่ งานวิจัยของ โฮโรวิทซ์ และออโต (Horowitz and Otto, 1973 : 242) ซึ่งเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เรียนในห้องที่จัดแบบเดิม และกลุ่มที่เรียนในห้องเรียนจัดแบบใหม่ คือ มีลิสรรหลากหลาย ฝ้าห้องเคลื่อนที่ได้ ระบบแสงไฟแบบใหม่ ที่นั่งนุ่มสบายเคลื่อนย้ายได้ โดยได้ทำการประเมินผลจากรายงานประจำวิชา และผลการสอบปลายเทอม ผลจากการศึกษาพบว่า ไม่มีความแตกต่างในเรื่องการเรียนสำหรับในห้องเรียนแบบใหม่นี้ นิสิตมาเข้าชั้นเรียนกันมากกว่านักศึกษาในห้องเรียนแบบเก่า และนิสิตในห้องเรียนแบบใหม่มีการเข้าไปพบกับอาจารย์ผู้สอนเพื่อสอบถามปัญหาต่าง ๆ มาก และมีการรวมกลุ่มในหมู่นิสิต มากกว่านิสิตในห้องเรียนแบบเก่า นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ ผกาทิพย์ เกษรกุล (2524) ที่ได้ศึกษาสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในทัศนะของนิสิตในส่วนของสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่นั้นสัมพันธ์ในเรื่องการเรียนการสอน พบว่านิสิตส่วนใหญ่เห็นว่าห้องเรียนสะอาด ไม่แออัด มีการใช้ประโยชน์ของห้องเรียนในการเรียนการสอนปานกลาง แต่ที่นั่งพักผ่อน สถานที่เล่นกีฬา และอุปกรณ์มีน้อย โรงอาหารและสถานที่รับประทานอาหารยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของนิสิต การให้บริการของห้องสมุดอยู่ในระดับ

ปานกลาง และ คุณฤๅ สรรประดิษฐ์ (2529 : 130) ได้ศึกษาสภาพแวดล้อมสถาบันการศึกษาพยาบาลในกรุงเทพมหานคร ในทัศนะของนิสิตและอาจารย์ ในส่วนของสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ พบว่ามีความเหมาะสมปานกลาง แต่มีเรื่องที่ต้องปรับปรุงคือ ความไม่เหมาะสมของห้องเรียนกับจำนวนนิสิต ความไม่พอเพียงของห้องน้ำ ห้องส้วม สถานที่ซักกรีด เสื้อผ้า และสนามกีฬา เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า สภาพแวดล้อมด้านสถานที่ที่มีผลต่อการรับรู้และพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของนิสิตในมหาวิทยาลัย ถ้านิสิตเห็นว่าสภาพแวดล้อมสบายดีและเหมาะสมก็จะก่อให้เกิดความพึงพอใจสถาบัน โดยที่จะมีความพยายามและตั้งใจศึกษาหาความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ อยู่ในสถาบันต่อไปจนสำเร็จการศึกษา แต่ก็มีนิสิตบางรายที่ลาออกกลางคัน หรือมีผลการเรียนลดต่ำลง แต่ยังไม่มีการศึกษาว่าสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยมีความสัมพันธ์กับความเครียดในการเรียนของนิสิต ผู้วิจัยจึงได้นำมาศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะแวดล้อมในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กับความเครียดในการเรียนของนิสิต

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษาทุกหลักสูตร และระดับชั้นปี จำนวน 8,231 คน เป็นระดับปริญญาตรี 6,928 คน และระดับบัณฑิตศึกษา 1,303 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทั้งในระดับปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษา ทุกหลักสูตร คณะ และระดับชั้นปี จำนวน 879 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) จากประชากรทั้งหมด โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ยามานะ (Yamane, tara. 1967)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามวัดตัวแปร 3 ประเภท ได้แก่ ตัวแปรด้านความเครียดในการเรียนของนิสิต ตัวแปรสภาวะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ และตัวแปรด้านชีวิตสังคม สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับเครื่องมือแต่ละประเภท มีดังต่อไปนี้

แบบสอบถามวัดความเครียดในการเรียนของนิสิต เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยเป็นแบบสอบถามวัดที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับปฏิกิริยาทางจิตใจที่กำลังเผชิญกับปัญหาในการเรียน โดยการตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือตัวที่มากกระตุ้น ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริง หรือคาดว่าจะเกิดขึ้น เป็นความรู้สึกไม่พอใจ ไม่สบายใจ เหมือนจิตใจถูกบีบบังคับให้ต้องเผชิญกับสิ่งเร้า ความรู้สึกดังกล่าวนี้ทำให้เกิดความแปรปรวนทั้งร่างกายหรือจิตใจ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นการประเมินความรู้สึกแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ ไม่นักใจ ... นักใจ ซึ่งมีคำถามทั้งสิ้น 30 ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละข้อจะให้คะแนน 5 อันดับ โดยจะให้คะแนนดังนี้คือ ไม่นักใจ ให้ 1 คะแนน ... นักใจ ให้ 5 คะแนน ตามลำดับ พิสัยของคะแนนจึงอยู่ระหว่าง 30 - 150 คะแนน แบบสอบถามวัดความเครียดในการเรียนของนิสิตมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ได้ค่า t อยู่ระหว่าง 13.78 - 23.29 และได้ค่าความเชื่อมั่น โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีของครอนบัก ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .92

แบบสอบถามวัดสภาวะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แบบสอบถามนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมด้านการเรียนการสอน สภาวะแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อน สภาวะแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ และสภาวะแวดล้อมด้านการบริหาร ลักษณะของแบบสอบถามเป็นการประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ “เหมาะสมมากที่สุด” ถึง “เหมาะสมน้อยที่สุด” มีคำถามทั้งสิ้น 68 ข้อ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แบบสอบถามวัดสภาวะแวดล้อมด้านการเรียนการสอน แบบสอบถามนี้เป็นข้อความเกี่ยวกับสภาพหรือบรรยากาศในการเรียนการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนิสิต ขณะมีการเรียนการสอน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นการประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่เหมาะสมที่สุดถึงเหมาะสมน้อยที่สุด ซึ่งมีคำถามทั้งสิ้น 21 ข้อ พิสัยของคะแนน อยู่ระหว่าง 21 - 105 คะแนน แบบวัดสภาวะแวดล้อมด้านการเรียนการสอนมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ได้ค่า t อยู่ระหว่าง

14.84 - 21.05 ได้ค่าความเชื่อมั่น โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีของครอนบัก ได้ค่า $\alpha = .90$

แบบสอบถามวัดสภาวะแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อน แบบสอบถามนี้เป็นข้อความเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในหมู่นิสิตในด้านอารมณ์และปัญหา เช่น การพบปะสังสรรค์ การจัดกิจกรรม การเข้าร่วมกิจกรรมและชุมชนต่าง ๆ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นการประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตั้งแต่เหมาะสมมากที่สุดถึงเหมาะสมน้อยที่สุด ซึ่งมีคำถามทั้งสิ้น 14 ข้อ พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 14 – 70 คะแนน แบบสอบถามวัดสภาวะแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อน มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ได้ค่า t อยู่ระหว่าง 18.14 - 23.63 และได้ค่า $\alpha = .88$

แบบสอบถามวัดสภาวะแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ แบบสอบถามวัดนี้เป็นข้อความเกี่ยวกับอาคารสถานที่ภายในมหาวิทยาลัย ห้องเรียน ศึกษารoom ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ โรงอาหาร ร้านค้า ที่พักผ่อน และสถานที่อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นการประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตั้งแต่เหมาะสมมากที่สุดถึงเหมาะสมน้อยที่สุด ซึ่งมีคำถามทั้งสิ้น 22 ข้อ พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 22 – 110 คะแนน แบบสอบถามวัดสภาวะแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ได้ค่า t อยู่ระหว่าง 15.46 - 24.60 และได้ค่า $\alpha = .93$

แบบสอบถามวัดสภาวะแวดล้อมด้านการบริหาร แบบสอบถามนี้เป็นข้อความเกี่ยวกับการดำเนินการด้านการบริหารมหาวิทยาลัย การบริการข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งกฎเกณฑ์และระเบียบของมหาวิทยาลัยที่มีผลบังคับใช้ค่อนิสิต ลักษณะของแบบสอบถามเป็นการประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตั้งแต่เหมาะสมมากที่สุดถึงเหมาะสมน้อยที่สุด ซึ่งมีคำถามทั้งสิ้น 11 ข้อ พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 11 – 55 คะแนน แบบสอบถามวัดสภาวะแวดล้อมด้านบริหาร มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อได้ค่า t อยู่ระหว่าง 12.43 - 28.67 และได้ค่า $\alpha = .86$

เกณฑ์การให้คะแนนในแบบสอบถามวัดสภาวะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทั้งหมด 68 ข้อ ในแต่ละข้อจะให้คะแนน 5 อันดับ ดังนี้

ถ้าตอบในช่องเหมาะสมมากที่สุด ให้ 5 คะแนน

ถ้าตอบในช่องเหมาะสมมาก ให้ 4 คะแนน

ถ้าตอบในช่องเหมาะสมปานกลาง ให้ 3 คะแนน

ถ้าตอบในช่วงเหมาะสมน้อย ให้ 2 คะแนน

ถ้าตอบในช่วงเหมาะสมน้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน

ถ้าข้อความทางลบให้คะแนนกลับกัน

การให้คะแนนดังกล่าว ถ้าคนใดได้คะแนนมาก แสดงว่าคนนั้นรับรู้สภาวะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ว่ามีความเหมาะสมมาก ถ้าคนใดได้คะแนนน้อย แสดงว่าคนนั้นรับรู้สภาวะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีความเหมาะสมน้อย

แบบสอบถามลักษณะทางชีวสังคม เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประธานมิตร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา คณะ/หลักสูตร ระดับชั้นปี ฯลฯ โดยมีลักษณะเป็นข้อความให้เลือกตอบ และเติมข้อความ หรือตัวเลขในช่องว่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ มีลำดับขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตในการเก็บข้อมูลจากสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ไปติดต่อกขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับคณาบดีคณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทุกคณะ/หลักสูตร และทุกระดับชั้นปี ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC (Statistical Package for the Social Sciences Personal Computer)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยประกอบด้วย

1. ใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient)
2. การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในด้านต่าง ๆ กับความเครียดในการเรียนของนิสิต

ตอนที่ 3 การทำนายความเครียดของนิสิตจากตัวแปรสภาวะแวดล้อมด้านต่าง ๆ ของนิสิต

ตอนที่ 4 สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา มีจำนวนรวมทั้งหมด 879 คน คิดเป็นนิสิตชาย 293 คน (33.3%) นิสิตหญิง 586 คน (66.7%) จำแนกตามชั้นปีและระดับการศึกษาดังในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของนิสิตระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา จำแนกตามเพศและชั้นปี

ระดับการศึกษา	ชั้นปีที่	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ (%)
ปริญญาตรี	1	76	166	242	27.5
	2	77	156	233	26.5
	3	97	142	239	27.2
	4	31	53	84	9.2
บัณฑิตศึกษา	1 - 2	12	69	81	9.2
รวม				879	100

จากตาราง 1 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเป็นนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 2 และ 3 ส่วนนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 และระดับบัณฑิตศึกษามีจำนวนรองลงมา

ตอนที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะแวดล้อมของมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ในด้านต่าง ๆ กับความเครียดในการเรียนของนิสิต

สภาวะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในงานวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน ด้านการบริหาร และด้านอาคารสถานที่ ความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒในด้านต่าง ๆ กับความเครียดในการเรียนของนิสิต แสดงไว้ในตาราง 2

ตาราง 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสภาวะแวดล้อมด้านต่าง ๆ กับความเครียดในการเรียนของนิสิต

สภาพแวดล้อม	ความเครียดของนิสิต
ด้านการเรียนการสอน	-.0213
ด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน	.0413
ด้านการบริหาร	-.0054
ด้านอาคารสถานที่	-.1127***
สภาพแวดล้อมโดยรวม	-.0464

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตาราง 2 พบว่า สภาวะแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ มีความสัมพันธ์ทางลบกับความเครียดของนิสิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่า $r = -.1127$ นิสิตที่มีการรับรู้สภาวะแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ในเชิงบวกสูง จะมีความเครียดค่า สภาวะแวดล้อมด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน ด้านการบริหาร ด้านอาคารสถานที่ และส่วนสภาวะแวดล้อมโดยรวม มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการเรียนของนิสิตอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 3 การทำนายความเครียดของนิสิตจากตัวแปรสภาวะแวดล้อมด้านต่าง ๆ ของนิสิต

การทำนายความเครียดในการเรียนของนิสิตโดยใช้ตัวแปรสภาวะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเชิงประจักษ์ประกอบด้วยสภาวะแวดล้อม ด้านการเรียนการสอน ด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน ด้านการบริหาร และด้านอาคารสถานที่ ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรทีละขั้น (stepwise) ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรทีละขั้นในการทำนาย
ความเครียดในการเรียนของนิสิตจากตัวแปรสถานะแวดล้อมด้านต่าง ๆ

ตัวแปรสถานะแวดล้อม	R	R ²	R ² change	Fchange
อาคารสถานที่	.113	.013	.012	11.28***
อาคารสถานที่ การบริหาร	.150	.023	.020	10.13***
อาคารสถานที่ การบริหารและความสัมพันธ์ กับเพื่อน	.164	.027	.024	8.09***
อาคารสถานที่ การบริหารความสัมพันธ์กับ เพื่อน และการเรียนการสอน	.165	.027	.023	6.09***

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตาราง 3 พบว่าสถานะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการบริหาร ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน และด้านการเรียนการสอนสามารถร่วมกันทำนายความเครียดในการเรียนของนิสิตได้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .165 และสามารถร่วมอธิบายความแปรปรวนของความเครียดของนิสิตที่ระดับ 2.7 % หรือมีอำนาจในการทำนาย ร้อยละ 2.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีด้านอาคารสถานที่ที่มีอำนาจในการทำนายสูงสุดคือ ร้อยละ 1.3 และเมื่อวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรสถานะแวดล้อมแต่ละด้านจะมีค่าดังปรากฏในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรสถานะแวดล้อมด้านต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒในการอธิบายความแปรปรวนของความเครียดในการเรียนของนิสิต

ตัวแปรสภาพแวดล้อม	B	SEB	Beta	T
อาคารสถานที่	-.285	.063	-.214	-4.504***
การบริหาร	.317	-.134	.117	2.359*
ความสัมพันธ์กับเพื่อน	.181	.092	.079	1.960*
การเรียนการสอน	-.027	.079	-.016	-.345

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ ด้านการบริหาร ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน และด้านการเรียนการสอน มีค่า -.285, .317, .181 และ -.027 ตามลำดับ และตัวแปรด้านอาคารสถานที่ ด้านการบริหาร และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ส่งผลต่อความเครียดในการเรียนของนิสิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ .05 ตามลำดับ

ตอนที่ 4 สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

จากการรวบรวมความคิดเห็นอื่น ๆ ของนิสิตที่สัมพันธ์กับสถานะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในด้านต่าง ๆ จำนวน 879 ฉบับ สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้

4.1 ด้านอาคารสถานที่

- บริเวณอาคารเรียนและรอบมหาวิทยาลัยไม่สะอาด ห้องน้ำสกปรก มีปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยและฝุ่นละออง
- ที่นั่งพักผ่อนไม่เพียงพอ ไม่มีแสงไฟ และไม่มีพัดลมให้
- โรงอาหารคับแคบ สกปรก คุณภาพอาหารไม่ดี ที่วางภาชนะใส่อาหารสกปรก มีสัตว์เลื้อยมารบกวน
- สนามกีฬา ขาดสถานที่และอุปกรณ์ในการออกกำลังกาย ควรเปิดบริการให้ในตอนเย็นด้วย
- ห้องคอมพิวเตอร์ ควรมีอุปกรณ์บริการมากกว่านี้ และให้นิสิตมีโอกาสได้ใช้มากขึ้น

4.2 ด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน

- กองกิจการนิสิต ควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้และประสบการณ์มากกว่าปัจจุบัน
- ควรส่งเสริมด้านกิจกรรมร่วมกันระหว่างคณะต่าง ๆ

4.3 ด้านการบริหาร

- ปัญหาการลงทะเบียนไม่สะดวก ลำช้า
- การจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้นิสิตน้อย

4.4 ด้านการเรียนการสอน

- ห้องเรียนส่วนมาก สกปรก พัดลมใช้ไม่ได้ แอร์เสีย อุปกรณ์การเรียนไม่ครบ
- อาจารย์ผู้สอน ไม่เอาใจใส่ นิสิต งดสอนบ่อย ๆ ไม่เปิดโอกาสให้ซักถาม เป็นต้น

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสถานะแวดล้อมด้านการเรียนการสอน ด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน ด้านการบริหาร และด้านอาคารสถานที่ กับความเครียดในการเรียนของนิสิต
2. เพื่อทำนายความแปรปรวนระหว่างปัจจัยสถานะแวดล้อมด้านการเรียนการสอน ด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน ด้านการบริหาร และด้านอาคารสถานที่ กับความเครียดในการเรียนของนิสิต

กลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่นิสิตระดับปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษา จากทุกวิชาเอกและทุกคณะที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2540 จำนวน 879 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับลักษณะชีวสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ชั้น ปีที่ศึกษา คณะ

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับความเครียดในการเรียนของนิสิต

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน ด้านการบริหาร และด้านอาคารสถานที่

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC โดยมีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ หาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กับความเครียดของนิสิต โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) และหาอำนาจการทำนายความเครียดในการเรียนของนิสิตด้วยตัวแปรสภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression analysis)

สรุปผลวิจัย

1. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กับความเครียดในการเรียนของนิสิต พบว่า สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ มีความสัมพันธ์ทางลบกับความเครียดของนิสิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 หมายถึง ถ้านิสิต มีการรับรู้เรื่องสภาวะแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ มีความเหมาะสม มีความพอใจมาก ความเครียดในการเรียนของนิสิตก็จะน้อย ส่วนสภาวะแวดล้อมด้านอื่น ๆ และสภาวะแวดล้อมโดยรวมมีความสัมพันธ์กับความเครียดในการเรียนของนิสิตอย่างไม่เป็นนัยสำคัญทางสถิติ

2. การทำนายความเครียดในการเรียนของนิสิตด้วยตัวแปรสภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ พบว่า สภาวะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการบริหาร ด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน และด้านการเรียนการสอน สามารถร่วมกันทำนายความเครียดของนิสิตได้โดยมีอำนาจการทำนาย ร้อยละ 2.7 ซึ่งมีตัวแปร

สำคัญที่ส่งผลในการทำนายความเครียดในการเรียนของนิสิต ได้แก่ ตัวแปรด้านอาคารสถานที่ ด้านการบริหาร และด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน โดยตัวแปรด้านอาคารสถานที่ที่มีอำนาจในการทำนายสูงสุด ร้อยละ 1.3

อภิปรายผล

1. การ ศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่าง สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ กับความเครียดในการเรียนของนิสิต พบว่า สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ มีความสัมพันธ์ทางลบกับความเครียดในการเรียนของนิสิต ส่วนด้านอื่น ๆ สัมพันธ์กันอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติ หมายความว่า นิสิตที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ในเชิงบวก จะมีความเครียดในการเรียนต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับ วิจิตร วรุตบางกูร (วิจิตร วรุตบางกูร. 2524 : 151) ที่กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางด้านอาคารสถานที่ของสถานศึกษามีความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อทุกคนที่อยู่ในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อชีวิตความเป็นอยู่ และการเรียนรู้ของนิสิต เพราะสิ่งแวดล้อมมีผลต่อความรู้สึกรักของมนุษย์ อาคารเรียนจึงมีความสำคัญต่อการจัดสิ่งแวดล้อม ที่ช่วยหล่อหลอมพฤติกรรมของผู้เรียน เพราะผู้เรียนต้องการที่พักอาศัยที่เอื้อต่อการเรียน ด้วยเหตุนี้อาคารเรียนที่ดีควรมีองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ซึ่ง วิจิตร วรุตบางกูร (2524 : 176) ชี้ให้เห็นความสำคัญว่าอาคารสถานที่ ที่เป็นบริเวณเอนกประสงค์ เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมการเรียนการสอน และพัฒนาความเจริญงอกงามของผู้เรียน บริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่จะเป็นห้องประชุม ห้องอาหาร สโมสรนักศึกษา ห้องฝึกพลศึกษา และห้องเรียนสำหรับการสอนเป็นกลุ่มใหญ่ ซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ได้มากยิ่งขึ้น ห้องสมุดก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ควรมีบรรยากาศที่ดี สะดวกสบาย สภาพแวดล้อมน่ารื่นรมย์และเงียบ เพื่อส่งเสริมสมาธิในการศึกษาค้นคว้า การให้บริการของห้องสมุดควรอยู่ในที่ที่เป็นศูนย์กลางหรือไปมาโดยสะดวก นอกจากนี้แล้วสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ซึ่งจะสนับสนุนและทำให้การเรียนการสอนสมบูรณ์แบบนั้น บริเวณพักผ่อนหย่อนใจ (Private area) ก็เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญ อันได้แก่ บริเวณที่ใช้นั่งเล่นพักผ่อนหย่อนใจริมอาคาร ริมสนามใกล้สระน้ำ ได้ต้นไม้ให้ร่ม เป็นต้น สถาบัน

การศึกษาอาจสร้างบรรยากาศให้ร่มรื่นด้วยไม้ยืนต้น ศาลาพักผ่อน ม้านั่งได้ต้นไม้สวนหย่อมร่องไม้ดอกที่สามารถมองเห็นได้จากที่พักผ่อนภายในอาคาร หรือไม้กระถางตามระเบียง และหน้าห้องเรียน ซึ่งช่วยคลายความเครียดและความเบื่อหน่ายได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ผกาทิพย์ เกษรกุล (2524) ที่ได้ศึกษาสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในทัศนะของนิสิตในส่วนของสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ในส่วนที่สัมพันธ์กันในเรื่องการเรียนการสอน พบว่า นิสิตส่วนใหญ่เห็นว่าห้องเรียนสะอาด ไม้แอสด มีการใช้ประโยชน์ของห้องเรียนในการเรียนการสอนปานกลาง แต่ที่นั่งพักผ่อน สถานที่เล่นกีฬา และอุปกรณ์มีน้อย โรงอาหารและสถานที่รับประทานอาหารยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของนิสิต การให้บริการของห้องสมุดอยู่ในระดับปานกลาง สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ มีส่วนสัมพันธ์กับความเครียดในการเรียนของนิสิต ถ้าอาคารสถานที่ดีก็จะมีส่วนช่วยทำให้ นิสิตปราศจากความเครียดในการเรียนได้

จะเห็นได้ว่าสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่สัมพันธ์กับการรับรู้และการพัฒนาในด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านจิตใจกับ ความเครียดในการเรียนของนิสิตในมหาวิทยาลัย ถ้า นิสิตเห็นว่าสภาพแวดล้อมดีและเหมาะสมก็จะก่อให้เกิดความพึงพอใจในสถาบันการศึกษาทำให้ความเครียดในการเรียนลดลง โดยจะมีความพยายามและตั้งใจศึกษาหาความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ อยู่ในสถาบันต่อไปจนสำเร็จการศึกษา

2. สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ด้านอาคารสถานที่ด้านการบริหาร ด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน และด้านการเรียนการสอน สามารถร่วมกันทำนายความเครียดในการเรียนของนิสิตได้ โดยมีอำนาจทำนาย ร้อยละ 2.7 ซึ่งตัวแปรสำคัญที่ส่งผลในการทำนายความเครียดในการเรียนของนิสิต ได้แก่ ตัวแปรด้านอาคารสถานที่ ด้านการบริหาร และด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน โดยมีตัวแปรด้านอาคารสถานที่ มีอำนาจในการทำนายสูงสุด ร้อยละ 1.3 ฉะนั้นการที่จะศึกษาความเครียดในการเรียนของนิสิต นอกจากจะดูในเรื่องของอาคารสถานที่เป็นสำคัญแล้วยังต้องดูในเรื่องสภาพแวดล้อมด้านการบริหาร และด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนด้วย ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผกาทิพย์ เกษรกุล (2524) ที่พบว่า สภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในทัศนะของนิสิตในส่วนที่เป็นสภาพแวดล้อม

ทางด้านการบริหารนั้น พบว่าผู้บริหารยังเปิดโอกาสให้นิสิตได้เข้าพบน้อยเมื่อเกิดปัญหาข้อขัดแย้ง และการจัดบริหารของมหาวิทยาลัยทั้งในด้านการบริการและธุรการ ยังจัดได้ว่าไม่ค่อยดี ส่วนภาวะแวดล้อมด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนกับการเรียนการสอนนั้น จินตนา ยูนิพันธ์ (2527 : 61) ให้ความเห็นไว้ว่า กลุ่มเพื่อนเป็นสิ่งแวดล้อมที่สัมพันธ์กับการเรียนการสอนอย่างชัดเจน เพราะสังคมในสถาบันการศึกษาจะมีการรวมตัวหรือจับกลุ่มกันของนิสิต ซึ่งจะเห็นได้จากพฤติกรรมของกลุ่มที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของนิสิต การปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม โครงสร้างของกลุ่ม จุดมุ่งหมายของกลุ่มและปทัสถานของกลุ่มอย่างชัดเจน ซึ่งลักษณะของกลุ่มนี้จะมีผลต่อความเครียดในการเรียน ถ้ากลุ่มเพื่อนมีบรรยากาศที่เป็นกันเอง เข้าอกเข้าใจกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นิสิตก็มีแนวโน้มที่จะปราศจากความเครียดทางการเรียน นอกจากนี้สภาพแวดล้อมทางด้านเพื่อนยังมีอิทธิพลต่อนิสิตหลายด้าน เช่น ด้านการเรียน ความประพฤติ ทัศนคติ และค่านิยม รวมทั้งการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยของนิสิต ถ้าสภาพแวดล้อมทางด้านกลุ่มเพื่อนดีจะทำให้นิสิตมีความรัก ความผูกพัน ความสามัคคีและช่วยเหลือกันทั้งในด้านการเรียนและการปรับตัวของนิสิต ซึ่งจะมีผลทำให้ความเครียดในการเรียนของนิสิตลดลงในที่สุด

จากผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ถึงแม้ว่าภาวะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในด้านอาคารสถานที่ ด้านการบริหาร ด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน และด้านการเรียนการสอน จะเป็นตัวแปรที่ร่วมกันทำนายความเครียดในการเรียนของนิสิตได้เพียงเล็กน้อยก็ตาม อันแสดงให้เห็นถึงตัวแปรในด้านอื่น ๆ อีกจำนวนมากที่ส่งผลกระทบต่อความเครียดในการเรียนของนิสิตซึ่งจะต้องมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยกันต่อไป อย่างไรก็ตามผลการวิจัยนี้ก็เป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นว่า สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยเฉพาะด้านอาคารสถานที่มีส่วนสัมพันธ์กับความเครียดในการเรียนของนิสิตอย่างมีนัยสำคัญอันจะช่วยให้มหาวิทยาลัยได้ตระหนักถึงตัวแปรด้านอาคารสถานที่ และมีแนวทางในการดำเนินการเพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารและคณาจารย์ที่เกี่ยวข้อง

จากผลการวิจัยครั้งนี้ อาจจะเป็นแนวทางในการให้ข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารและคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับกิจการนิสิต ในการแก้ไข ส่งเสริม และป้องกัน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาความเครียดในการเรียนแก่นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จากผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่เป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อความเครียดในการเรียนของนิสิต นอกจากนี้ยังมีด้านอื่น ๆ ที่ควรที่จะได้รับการปรับปรุงอีกด้วย ดังได้สรุปประเด็นสำคัญจากความคิดเห็นของนิสิตในด้านอาคารสถานที่ ควรเพิ่มการดูแลในเรื่องความสะอาดของอาคาร ห้องน้ำภายในอาคาร อีกทั้งบริเวณโดยรอบของมหาวิทยาลัยให้ดูสะอาดตาสมเป็นสถานศึกษา จัดหาที่นั่งพักผ่อนให้นิสิตได้นั่งพักยามอยู่นอกห้องเรียนให้พอเพียงแก่จำนวนนิสิต สำหรับโรงอาหารในเรื่องดูแลความสะอาด ป้องกันสัตว์เลื้อยที่จะมารบกวน และไม่ให้เข้ามาบริเวณที่ไว้วางภาชนะที่ใช้รับประทานอาหาร ทางด้านกีฬา จัดหาอุปกรณ์การออกกำลังกายให้มีจำนวนเพียงพอแก่นิสิตที่จะมาใช้บริการ ด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน ควรส่งเสริมให้นิสิตได้มีกิจกรรมเสริมความรู้ และให้มีกิจกรรมร่วมกับคณะอื่น ๆ จัดสวัสดิการต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ นิสิต โดยเฉพาะในเรื่องการลงทะเบียนเรียน เพื่อความสะดวกและรวดเร็ว ด้านการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอนควรมีความรับผิดชอบในตัวนิสิต เอาใจใส่และเปิดโอกาสให้นิสิตได้ซักถาม ในกรณีที่ไม่ว่างเรียน ควรจัดหาอุปกรณ์การสอน ดูแลห้องเรียนให้มีบรรยากาศเป็นวิชาการ สะอาดและเย็นสบายด้วย ทุกสิ่งที่กล่าวมาแล้วล้วนเป็นสิ่งที่ทำให้นิสิตคลายความเครียดในการเรียนได้

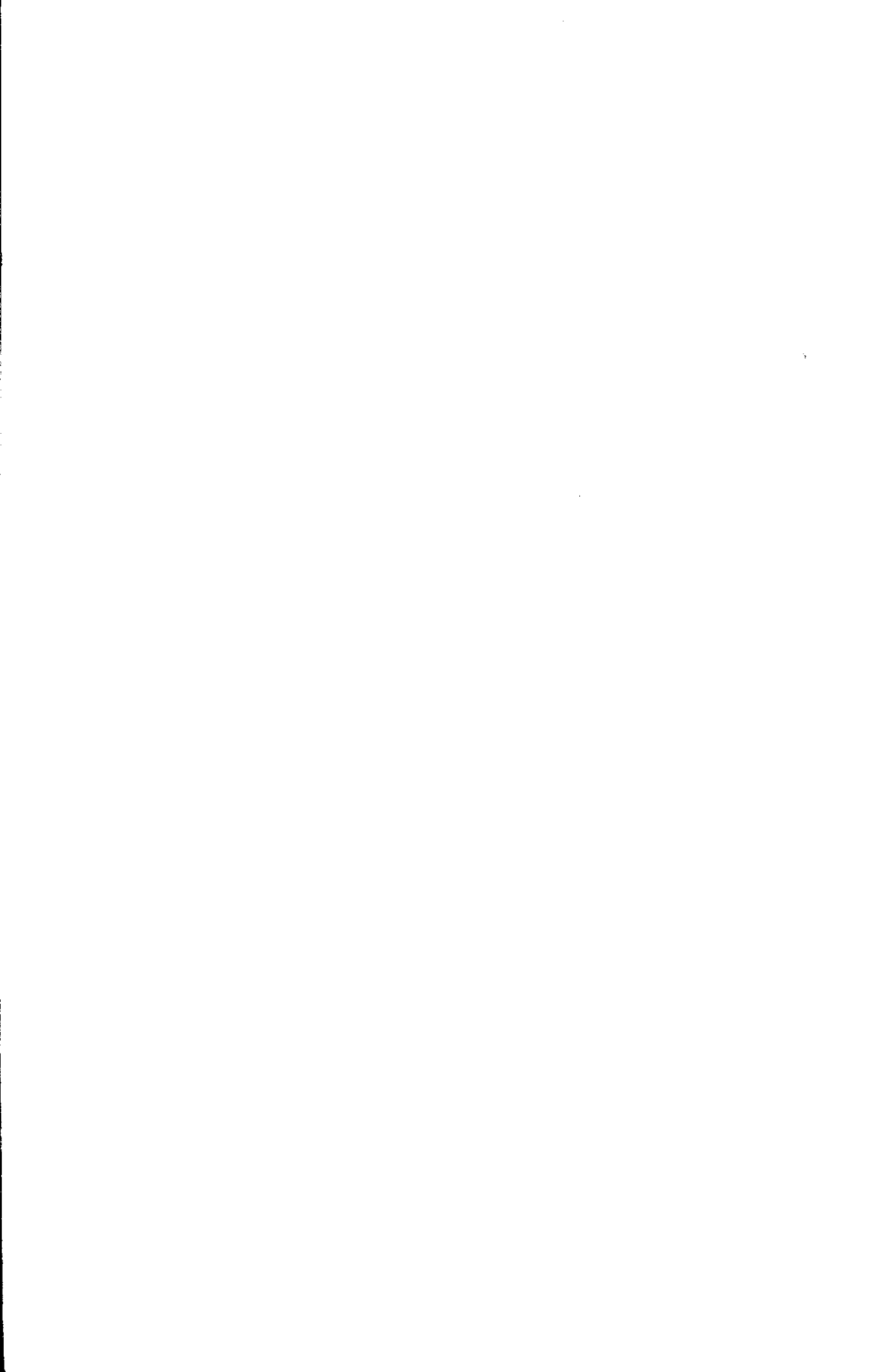
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. งานวิจัยนี้ศึกษาตัวแปรเฉพาะสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่สัมพันธ์กับความเครียดในการเรียนของนิสิต ซึ่งควรจะศึกษาตัวแปรสภาพแวดล้อมทางบ้านด้วยเพื่อเป็นข้อมูลที่จะทำให้เข้าใจปัญหาความเครียดในการเรียนของนิสิตได้

สมบูรณ์ขึ้น นอกจากนี้ตัวแปรที่เกี่ยวกับด้านบุคคล ซึ่งได้แก่ บุคลิกภาพของนิสิต ก็เป็นตัวแปรที่สามารถนำมาศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งได้ข้อมูลเชิงปริมาณ การที่ได้แนวทางในการช่วยเหลือนิสิตอย่างชัดเจน อาจใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพเข้ามาเสริมอีกทางหนึ่ง จะช่วยให้เข้าใจปัญหาความเครียดในการเรียนของนิสิตได้ลึกซึ้งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

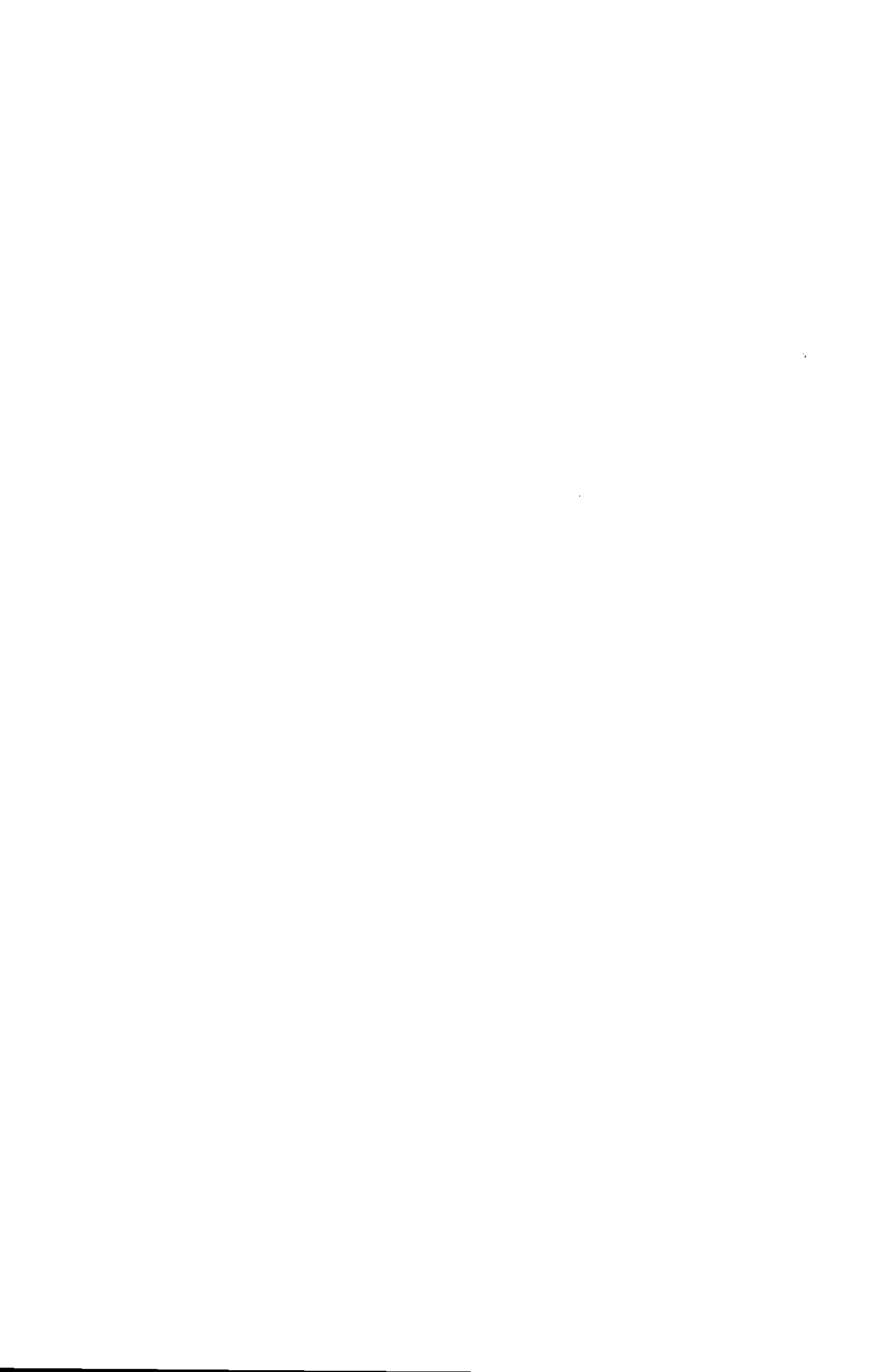
- กองสุขภาพจิต กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. (2526). สุขภาพจิต. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมราชทัณฑ์.
- กวี สุวรรณกิจ และ อัจฉรา จันไกรผล. (2520). “การสำรวจปัญหาสุขภาพจิตของนักศึกษาามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,” *จิตวิทยาคลินิก*. 8 (1) : 12 – 23; เมษายน.
- กานดา พุ่พุด และคณะ. (2523). รายงานการวิจัยสุขภาพจิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์.
- จำลอง คิษขวิช และคณะ. (2522). “ความแปรปรวนทางจิตใจที่มีผลกระทบต่อการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย,” *วารสารการวิจัยการศึกษา*. 6 : 35 – 48.
- จินตนา บุญพันธ์. (2527). การเรียนการสอนทางการพยาบาลศาสตร์. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธิชัย ปานปรีชา. (2538). *จิตวิทยาทั่วไป*. เอกสารประกอบการสอน. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- คุณฉวี สรรประดิษฐ์. (2529). สภาพแวดล้อมสถาบันการศึกษาพยาบาลในกรุงเทพมหานคร ทิศนะของนักศึกษาและอาจารย์พยาบาล. *ปริชญานิพนธ์ กศ.ม.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- เดือนจิตต์ จิตต์อารี. (2520). การคบเพื่อนของนิสิตหญิง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. *ปริชญานิพนธ์ กศ.ม.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- นัยนา อ่างสันติกุล. (2522). การวิเคราะห์ห้องค้ประกอบสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยไทย. *วิทยานิพนธ์ ค.ม.* กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- ป้วย อึ้งภากรณ์. (251๗) “การบริหารมหาวิทยาลัย,” ใน *เสียชีวิตอย่าเสียสิ้น*. กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย.

- ผกาทิพย์ เกษรกุล. (2524). สภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒในทัศนะของ
นิสิต. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสาน
มิตร. อัดสำเนา
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2528). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 6.
กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบจิตวิทยาและการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พันทิพา อุทัยสุข. (2525). ปัจจัยส่งเสริมการเรียนการสอนชุดวิชาพื้นฐานการศึกษา.
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525.
- _____ (2523). พื้นฐานการศึกษา. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์การพิมพ์.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2539). การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.
กรุงเทพฯ : สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
มติชน. 7 พฤศจิกายน 2539. หน้า 4.
_____. 7 ตุลาคม 2540. หน้า 4.
- ระวี ภาวิไล. (2515). “บรรยากาศทางวิชาการในมหาวิทยาลัย,” วารสารการศึกษาแห่งชาติ.
7(3) : 12 – 19 ; ตุลาคม.
- เลิศพร ภาระสกุล. (2526). เยาวชนไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยทางสังคมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- วงเดือน ชันดี. (2527). ความสุขของความสุขในเด็กวัยรุ่นตอนปลาย ศึกษาเฉพาะ
นักศึกษาวิทยาลัยครู. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : ภาควิชาชีวสถิติบัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- วัลภา ดันติสุนทร. (2532). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่คัดสรรกับความเครียดและ
ระหว่างความเครียดกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัย
พยาบาลอุตรดิตถ์. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (สาธารณสุขศาสตร์) กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- วัลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2530). งานบุคลิกภาพนิสิตนักศึกษา. กรุงเทพฯ : โครงการ
ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2530) *อุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจิตร วรุตบางกูร. (2524). *การวางแผนผังและพัฒนาสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ : ขนิษฐา การพิมพ์และโฆษณา.
- วิจิตร ศรีสอ้าน. (2518). *หลักการอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- วิจิตร สิ้นสิริ. (2523). *นิสิตและภาวะแวดล้อม*. เอกสารประกอบการศึกษาวิชานิติและภาวะแวดล้อม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2523. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- วิมลสิทธิ์ หரியางกูร. (2530). *พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีธรรม ธนะภูมิ และฉวี สิงหวิสัย. (2522). “ปัญหาสุขภาพจิตในนักศึกษามหาวิทยาลัย,” *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*. 22 : 11 – 21 ; มีนาคม.
- สาโรช บัวศรี. (2521). “หน้าที่และจรรยาครู,” ใน *สรุปผลการสัมมนาอาจารย์ใหม่*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 25 - 27 พฤษภาคม.
- สุวรรณ สุภรัตน์ภิญโญ. (2532). “ปัญหาจิตเวชในนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น,” *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*. 34 : 91 – 101 ; เมษายน – มิถุนายน.
- อรรณพ คุณพันธ์. (2521). *การสร้างแบบสำรวจจำแนกสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- อารมณ วุฒิพิฤกษ์. (2523). *ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล (ศึกษาเฉพาะศิริราช)*. รายงานประกอบการฝึกปฏิบัติงาน ประเภทนิสิตนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารมณ วุฒิพิฤกษ์ และสุมณฑา สิทธิพงศ์สกุล. (2528). *ลักษณะการเรียนการสอนของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุข คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุทุมพร ทองอุไทย. (2522). *รายงานผลการวิจัยเรื่องลักษณะการสอนของคณาจารย์ในอุดมคติ*. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.

- Astin, Alexander W. (1968). **The College Environment**. Washington, D.C. : American Council on Education.
- Astin, Alexander W. and B.T. Calvin Lee. (1972). **"The Student" in the Invisible Colleges**. New York : Mc Graw-Hill Book Company.
- Beek, Deborah L. and Srivastava, Rani. (1991). "Perceived Level and Source of Stress in Baccalaureate Nursing Students," **Journal of Nursing Education**. 30 : 127-132 ; March.
- Bloom, Benjamin S. (1976). **Human Characteristic and School Learning**. New York : McGraw-Hill Book Co.,
- Brown, Sylvia T. (1981). "Faculty and Student Perceptions of Effective Clinical Teachers," **Journal of Nursing Education**. 20 : 4 – 15 ; November.
- Chickering Auther W. and Robert Blackburn. (1970). **The Undergraduate Unpublished**. Manuscript.
- Child, J.B. (1976). "A Study of Student Personal Services in American Evening College and the Attitude of Director and Student Personal Staff toward their Services," **Dissertation Abstracts**. 36 : 4912 - A, May.
- Conbach, Lee S. (1960). **Essentials of Psychological Testing**. New York : Herper & Row, Publisher.
- David, Arthur Decoster. (1971). "Some Effects of Different Classroom Conditions upon Interpersonal Relationships, Personal Adjustment and Achievement for College Freshman," **Dissertation Abstracts**. 31(11) : 5789 - A, May.
- Hannon, June. (1980). "Group Process - Success in one Graduate Nursing Program," **Journal of Nursing Education**. 19 : 4 – 9 ; March .
- Holland, Bobby T. (1972). "Student Personnel Administrative Services Provided by State Agencies for Community College," **Dissertation Abstract**. 32 : 6155 - A, April.

- Horowitz P. and D. Otto. (1973). **The Teaching Effectiveness of an Alternative Teaching Facility**. Alberta, Canada, University of Alberta.
- Janis, Irving L. (1952). **Psychological Stress**. New York : John Wiley & Sons.
- Pace, C.R. and G.G. Stern. (1965). "An Approach to the Measurement of Psychological Characteristic of College Environment," **Journal of Educational Psychology**. 49 : 260 - 277, 1965.
- Sarasan, S.B. and Mandler, E. (1952). "A Study of Anxiety and learning," **Journal of Abnormal and Social Psychology**. 47 : 166 - 173.
- Selye Hans. et al. (1980). **Living with Stress and Promoting Well-being : A Handbook for Nurse**. St.Louis : The C.V. Mosby Co., 1980.
- Sutter ,Doris Cook and Eloria Ferraro Donnelly (1923). **Perceptives in Human Development**. Philadelphia : J.B. Lippin Cott Co.
- Mekay, Susan R. "A Peer Group Counseling Model in Nursing Education," **Journal of Nursing Education**. 19 : 4 – 9 ; March 1980.
- Mims Ern H. (1970). "Student Evaluate Faculty," **Nursing Outlook**. 18 July. 53 - 55.
- Webster, Noah. (1976). **Webster's New Universal Dictionary of the English Language**. New York : Webster's International Press.
- Yamane, Tara. (1973). **Statistics : an Introductory Analysis**. 3 nd ed. New York : Harper & Row, Publishers, Inc.
- Zimring, C.M. (1981). "Stress and the Designed Environment," **Journal of Social Issues**. 37(1) : 145 – 171 ; January.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

เรื่อง

“สถานะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่สัมพันธ์กับภาวะเครียดในการเรียนของนิสิต

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงความคิดเห็น หรือความรู้สึกที่มีต่อสถานะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการเรียนของนิสิต ฉะนั้น จึงไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด ขอความกรุณาให้ท่านตอบตรงกับความรู้สึกของท่านให้มากที่สุด คำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาสถานะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ให้เหมาะสม เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษาต่อไป (กรุณาตอบทุกข้อด้วยตนเอง)

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	7 ข้อ
ตอนที่ 2	ข้อมูลด้านความเครียด	จำนวน	30 ข้อ
ตอนที่ 3	ข้อมูลด้านสถานะแวดล้อม	จำนวน	68 ข้อ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำแนะนำในการตอบ โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ใน หน้าข้อความที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่านหรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

สำหรับผู้วิจัย

- เพศ ชาย หญิง
- อายุ ปี
- ปัจจุบันท่านกำลังศึกษาระดับ
 ปริญญาตรี ชั้นปีที่..... บัณฑิตศึกษา
- ท่านศึกษาคณะ

5. ท่านได้รับเงินค่าใช้จ่ายประจำเดือนส่วนใหญ่จากที่ใด
- บิดา มารดา รายได้จากการทำงาน
- ญาติสนิท เงินเดือนประจำ (กรณีลาศึกษา)
6. ท่านได้รับเงินค่าใช้จ่ายเดือนละ บาท
7. เงินที่ได้รับแต่ละเดือนพอใช้หรือไม่
- พอใช้
- ไม่พอใช้ ถ้าไม่พอใช้ท่านทำอย่างไร (โปรดระบุ))

ตอนที่ 2

คำแนะนำในการตอบ

โปรดวงกลมรอบตัวเลขที่แสดงถึงระดับความหนักใจของท่านต่อเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในการเรียน และวงกลมรอบตัวอักษรเพื่อระบุว่าเหตุการณ์นั้น เกิดขึ้นกับท่านหรือไม่เพียงใด

ความหนักใจ หมายถึง ความรู้สึกว่าสิ่งนั้นเป็นปัญหา เกิดความรู้สึกกังวลใจ หงุดหงิด เครียด เบื่อนอนไม่หลับ ปวดหัว เบื่ออาหาร และคิดว่าแก้ไขได้ยาก

- วงกลมรอบเลข 1 แสดงว่า รู้สึกไม่หนักใจ หรือเกือบไม่หนักใจ
- 2 แสดงว่า รู้สึกหนักใจเล็กน้อย
- 3 แสดงว่า รู้สึกหนักใจปานกลาง
- 4 แสดงว่า รู้สึกหนักใจค่อนข้างมาก
- 5 แสดงว่า รู้สึกหนักใจอย่างมาก
- กรุณาตอบทุกข้อ

ตัวอย่าง

ข้อ	ข้อความ	ไม่หนักใจ					หนักใจ
		1	2	3	4	5	
0	มาเรียนไม่ทัน						⑤

ข้อ	ข้อความ	ไม่หนักใจ					หนักใจ				
1	เรียนหนังสือไม่รู้เรื่อง	1	2	3	4	5					
2	ไม่มีสมาธิในการเรียน	1	2	3	4	5					
3	ไม่ตั้งใจเรียนเท่าที่ควร	1	2	3	4	5					
4	รู้สึกง่วงนอนขณะเรียนหนังสือ	1	2	3	4	5					
5	มาเรียนไม่ทัน	1	2	3	4	5					
6	ความจำไม่ดี	1	2	3	4	5					
7	เวลาอ่านหนังสือจับใจความสำคัญไม่ค่อยได้	1	2	3	4	5					
8	แบ่งเวลาในการเรียนไม่เหมาะสม	1	2	3	4	5					
9	เวลาสอบมักสับสน	1	2	3	4	5					
10	เวลาสอบมักกังวล	1	2	3	4	5					
11	รู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียน	1	2	3	4	5					
12	คะแนนบางวิชาไม่ดี	1	2	3	4	5					
13	ไม่อยากเรียนบางวิชา	1	2	3	4	5					
14	ลืมนบทเรียนที่เรียนมาแล้วง่าย	1	2	3	4	5					
15	ขาดความสนใจในบางวิชา	1	2	3	4	5					
16	ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น	1	2	3	4	5					
17	เบื่อวิชาท่องจำ	1	2	3	4	5					
18	ไม่ชอบอ่านตำราเรียน	1	2	3	4	5					
19	ข้อแก้ที่สอบตก	1	2	3	4	5					
20	บางวิชาเรียนแล้วไม่มีประโยชน์	1	2	3	4	5					
21	ขาดคนแนะนำในเรื่องการเรียน	1	2	3	4	5					
22	มหาวิทยาลัยไม่มีสถานที่สำหรับติววิชาการกับเพื่อน	1	2	3	4	5					
23	มหาวิทยาลัยมีกฎระเบียบในการเรียนมาก	1	2	3	4	5					

ข้อ	ข้อความ	ไม่หนักใจ					หนักใจ				
24	มหาวิทยาลัยยังขาดแหล่งวิชาความรู้ต้องไปหาความรู้จากแห่งวิชาการอื่น ๆ	1	2	3	4	5					
25	ครูสอนเร็ว	1	2	3	4	5					
26	ครูสอนไม่เข้าใจ	1	2	3	4	5					
27	เพื่อนส่วนใหญ่คุยกันขณะครูสอน	1	2	3	4	5					
28	ครูให้การบ้านมาก	1	2	3	4	5					
29	อากาศในห้องเรียนอบอ้าว	1	2	3	4	5					
30	จำนวนวิชาที่เรียนมากเกินไปในแต่ละวัน	1	2	3	4	5					

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับ สภาวะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แบ่งออกเป็น

1. สภาวะแวดล้อมด้านการเรียนการสอน
2. สภาวะแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อน
3. สภาวะแวดล้อมด้านบริหาร
4. สภาวะแวดล้อมด้านอาคารสถานที่

คำชี้แจง

ข้อความในแบบสอบถามฉบับนี้เป็นข้อความเกี่ยวกับ สภาวะแวดล้อมในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ให้ท่านอ่านข้อความในแบบสอบถามและพิจารณาว่าท่านมีความคิดเห็นอย่างไร โดยให้ท่านขีดเครื่องหมาย (✓) ลงในช่อง ตรงกับคะแนนของลักษณะต่าง ๆ ตามความคิดเห็นของท่าน ซึ่งช่องคะแนนต่าง ๆ มีความหมายดังนี้

- 5 หมายความว่า สถานะแวดล้อมมีลักษณะเหมาะสมมากที่สุด
- 4 หมายความว่า สถานะแวดล้อมมีลักษณะเหมาะสมมาก
- 3 หมายความว่า สถานะแวดล้อมมีลักษณะเหมาะสมปานกลาง
- 2 หมายความว่า สถานะแวดล้อมมีลักษณะเหมาะสมน้อย
- 1 หมายความว่า สถานะแวดล้อมมีลักษณะเหมาะสมน้อยที่สุด

จัดตัวอย่าง

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
0	การบริการของสำนักคอมพิวเตอร์		/			

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
	สภาวะแวดล้อมด้านการเรียนการสอน					
1	หลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการในปัจจุบัน					
2	เนื้อหาในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร					
3	วิชาต่าง ๆ ที่เรียนมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน					
4	เนื้อหาสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของวิชาที่สอน					
5	ความยากง่ายของเนื้อหาวิชาในการเรียนแต่ละระดับชั้น					
6	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา					
7	ความทันสมัยของเนื้อหาประกอบการสอน					
8	การให้นิสิตทำรายงานประกอบการเรียนการสอน					
9	ประโยชน์ของรายวิชาต่าง ๆ ต่อการนำไปใช้ประกอบอาชีพ					
10	วิธีการสอนของอาจารย์					
11	ความสม่ำเสมอในการเข้าสอนของอาจารย์					
12	การกระตุ้นให้นิสิตค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ					
13	การเปิดโอกาสให้ซักถามและอภิปรายปัญหาทางวิชาการกับอาจารย์					
14	การขอคำปรึกษาเกี่ยวกับวิชาเรียนจากอาจารย์นอกเวลา					
15	การเลือกใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอน					
16	บรรยากาศโดยทั่วไปเอื้อต่อการเรียนการสอน					
17	การประเมินผลครอบคลุมเนื้อหาวิชาที่สอน					
18	มีหลักเกณฑ์ในการให้คะแนนชัดเจนและเที่ยงตรง					
19	ความชัดเจนในการมอบหมายงานให้ทำ					
20	ให้คำชี้แจงข้อบกพร่องและแนะนำแก้ไขรายงาน					
21	มีการประเมินผลอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการสอบ					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
	สภาวะแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อน					
1	การจัดกิจกรรมรับน้อง					
2	การช่วยเหลือแนะนำด้านการเรียนจากรุ่นพี่					
3	การปฏิบัติตนของรุ่นพี่ในการเป็นตัวอย่างที่ดี					
4	การรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันเองทางด้านการเรียน					
5	การทำงานกลุ่มในกิจกรรมต่าง ๆ					
6	ความรับผิดชอบร่วมกันในการทำงานกลุ่ม					
7	การรวมกลุ่มทบทวนบทเรียนก่อนสอบ					
8	การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อกันระหว่างเพื่อน					
9	การปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน					
10	การใช้เวลาว่างกับกลุ่มเพื่อน					
11	ความมีอิสระในการเลือกคบเพื่อน					
12	นิสิตมีการตักเตือนเมื่อเพื่อประพฤติดี					
13	นิสิตได้รับคำแนะนำจากเพื่อน					
14	การเข้าร่วมกิจกรรมระหว่างนิสิตต่างคณะ/ชั้นปี					
	สภาวะแวดล้อมด้านบริหาร					
1	ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับนิสิต					
2	มหาวิทยาลัยดูแลเอาใจใส่ปัญหาความปลอดภัย ในทรัพย์สินของนิสิต					
3	อาจารย์ที่ปรึกษาดูแลเอาใจใส่นิสิตอย่างสม่ำเสมอ					
4	นิสิตมีอิสระในการเลือกเข้าร่วมกิจกรรมตามความสนใจ					
5	ความสะดวกถูกต้องรวดเร็วในการรับบริการวิชาการ					
6	การอำนวยความสะดวกเรื่องการลงทะเบียนเรียน					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
7	การประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ ด้านธุรการของมหาวิทยาลัย					
8	ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมของนิสิต					
9	ความสะดวกในการติดต่อขอรับบริการด้านทุนการศึกษา					
10	การจัดบริการด้านสุขภาพอนามัยแก่นิสิต					
11	คุณภาพของการบริการด้านอาหาร					
	สภาวะแวดล้อมด้านอาคารสถานที่					
1	ความสะอาดของห้องเรียน					
2	ห้องเรียนมีแสงสว่างพอเหมาะ อากาศถ่ายเทได้ดี					
3	ห้องเรียนมีขนาดพอเหมาะกับจำนวนนิสิต					
4	มีห้องปฏิบัติการเพียงพอสำหรับการเรียนในวิชาที่ฝึกปฏิบัติ					
5	ในห้องปฏิบัติการมีอุปกรณ์เพียงพอกับจำนวนนิสิต					
6	ความสะดวกของโรงอาหารตลอดจนภาชนะต่าง ๆ					
7	ความสะดวกที่ได้รับจากการใช้บริการห้องสมุด					
8	บรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ภายในห้องสมุด					
9	ความทันสมัยของเอกสารในห้องสมุด					
10	จำนวนหนังสือสำหรับค้นคว้าและอ้างอิง					
11	การให้บริการยืมเอกสาร สิ่งตีพิมพ์ ของห้องสมุด					
12	อุปกรณ์ในการสืบค้นข้อมูลด้วยตนเอง					
13	จำนวนที่นั่งอ่านหนังสือในห้องสมุด					
14	ความสะอาดของห้องน้ำ ในอาคารต่าง ๆ					
15	ความพอเพียงของห้องน้ำ กับจำนวนนิสิต					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
16	ระบบกำจัดขยะมูลฝอยของมหาวิทยาลัย					
17	การตกแต่งสนามและสวนหย่อมในมหาวิทยาลัย					
18	บริเวณที่นั่งพักผ่อนภายในมหาวิทยาลัย					
19	ความสะดวกในการเดินไป - มาระหว่างอาคารต่าง ๆ					
20	ความปลอดภัยในการใช้อาคารต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัย					
21	สถานที่สำหรับเล่นกีฬาออกกำลังกายของนิสิต					
22	ความพอเพียงของอุปกรณ์ในการออกกำลังกาย					

ความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูง